

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous, Lappeenranta
Liiketalouden koulutusohjelma
Yritysten ja taloushallinnon juridiikka

Sinnaliisa Tams

YKSITYISHENKILÖN SÄÄSTÄMIS- JA SIOITUS- VAIHTOEHDOT SEKÄ NIIDEN VEROTUS CASE: HANDELSBANKEN

TIIVISTELMÄ

Sinnaliisa Tams

Yksityishenkilön säästämisen- ja sijoitusvaihtoehdot sekä niiden verotus CASE:
Handelsbanken, 68 sivua, 1 liite

Saimaan ammattikorkeakoulu, Lappeenranta

Liiketalous, Liiketalouden koulutusohjelma

Yritysten ja taloushallinnon juridiikan suuntautumisvaihtoehto

Opinnäytetyö 2011

Ohjaaja: Lehtori Tarja Muikku

Opinnäytetyössä tutkitaan yksityishenkilöille tarjolla olevia säästämisen- ja sijoitusvaihtoehtoja sekä niihin liittyvää verotusta. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Handelsbanken Lappeenrannan konttori. Teoreettisessa tutkimuksessa käydään läpi Suomen rahoitusmarkkinoiden, arvopaperimarkkinoiden sekä pankkijärjestelmän toimintaa. Lisäksi käsitellään säästämiseen ja sijoittamiseen liittyviä käsitteitä, verotuksen pääpiirteitä sekä henkilöasiakkaille tarkoitettuja säästämisen- ja sijoitusmuotoja.

Empiirisen tutkimuksen tavoitteena on tutkia Handelsbankenin henkilöasiakkaiden sijoituskäyttäytymistä, tietoa eri säästämisen- ja sijoitusmuodoista sekä niihin liittyvästä verotuksesta. Lisäksi halutaan selvittää, mitä säästämisen- ja sijoitusmuotoja pankin henkilöasiakkaat ovat mahdollisesti käyttäneet.

Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen asiakaskyselynä. Handelsbanken Lappeenrannan konttorin henkilöasiakkailta oli mahdollista vastata kyselyyn konttorissa. Vastauksia saatiin yhteensä 56 kappaletta.

Tutkimustulokset osoittivat, että Handelsbankenin henkilöasiakkaiden tuntemus eri säästämisen- ja sijoitusvaihtoehdoista on kohtuullisen hyvä. Henkilöasiakkaat tuntevat parhaiten pankin tuotevalikoimasta mm. tilisäästämistuotteet, määräaikaistalletukset sekä sijoitusrahastot. Pankin asiakkailta on vähiten tietoa mm. PS-tilien, säästövakuutuksien ja eläkevakuutuksien perusominaisuuksista sekä niihin liittyvästä verotuksesta. Sijoitusmuodon alhainen riski sekä vähäiset kulut ovat asiakaskyselyn mukaan tärkeimpiä sijoituspäätökseen vaikuttavia tekijöitä.

Asiasanat: säästäminen, sijoittaminen, verotus, pankkitoimiala

ABSTRACT

Sinnaliisa Tams

Private Customer's Saving and Investment Instruments and Their Taxation

CASE: Handelsbanken, 68 pages, 1 appendix

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Degree Programme in Business Administration

Specialisation of Corporate and Financial Law

Bachelor's thesis 2011

Instructor: Tarja Muikku

The purpose of this thesis was to study different investment instruments that are offered to private customers. This thesis was conducted in co-operation with Handelsbanken.

The context consists of the study how financial market, securities market and banking work in Finland. Basic concepts of savings and investments, tax procedure and investment instruments have also been considered in the theoretical context.

The purpose of the empirical section was to study private customer's investment behavior, their knowledge of different investment instruments and taxes. The aim was also to study which saving and investment instruments private customers had used before.

The research method of this thesis was quantitative research. The survey is included in the empirical part. The customers were able to answer the questions while waiting their turn in the bank. The total number of answers was 56.

The results of the inquiry revealed that Handelsbanken's private customer's knowledge of different saving and investing instruments is quite good. The most well-known investment instruments are bank account, fixed-period deposit and mutual funds. According to this study long-term deposit, savings insurance and retirement pension insurance are less known investment instruments. Low costs and low risks are the most typical criteria when choosing investment instruments.

Key words: savings, investment, taxes, banking

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	6
1.1 Opinnäytetyön tausta, tarkoitus ja tutkimusongelmat.....	7
1.2 Opinnäytetyön viitekehys	8
2 PANKKITOIMIALA	11
2.1 Pankkijärjestelmän historia ja toiminta	11
2.2 Pankkialalla toimijat Suomessa	12
2.3 Pankkitoimintaa säätelevät lait.....	14
2.4 Rahoitusmarkkinat	15
2.5 Pörssi arvopaperikauppapaikkana	17
3 SÄÄSTÄMISEEN JA SIJOITAMISEEN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ.....	20
3.1 Säästäminen ja sijoittaminen	20
3.2 Sijoitusvaihtoehdot.....	21
3.3 Sijoittamisprosessi	21
3.4 Sijoituskohteen valinta	22
3.5 Sijoitusneuvonta	25
4 HENKILÖVEROTUS	26
4.1 Yksityishenkilön verotuksen pääpiirteet Suomessa	26
4.2 Pääomatuloveron alaiset tulot.....	27
4.3 Ansiotuloveron alaiset tulot	28
4.4 Korkotulon lähdevero	29
4.5 Arvopaperin luovutuksesta suoritettava varainsiirtovero	29
4.6 Sijoitustoiminnan kansainvälinen verotus	30
4.7 Verosuunnittelu	31
5 SIJOITUSMUODOT JA NIIDEN VEROTUS	31
5.1 Talletukset	32
5.2 Sijoitusrahastot	33
5.2.1 Sijoitusrahastotyytit	34
5.2.2 Sijoitusrahaston verotus	36
5.3 Osakkeisiin sijoittaminen.....	37
5.3.1 Osakkeiden hankinta ja kulut	38
5.3.2 Osakkeiden verotus.....	39
5.4 Vakuutussäästäminen.....	41
5.4.1 Säästövakuutus.....	43
5.4.2 Eläkevakuutus	45
5.5 Pitkäaikaissäästämistilit	47
6 CASE: SVENSKA HANDELSBANKEN AB (JULK), SUOMEN SIVUKONTTORITOIMINTA	49
7 TUTKIMUSMENETELMÄT	51
7.1 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteutus	51
7.2 Tutkimuksen luotettavuus	52
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	52
8.1 Vastaajien taustatiedot.....	52
8.2 Vastaajien säästämis- ja sijoitushistoria.....	55
8.3 Handelsbankenin henkilöasiakkaiden yleinen tietous eri säästämis- ja sijoitusmuodoista	57
8.4 Vastaajien käyttämät säästämis- ja sijoitusvaihtoehdot	59

8.5	Vastaajien sijoituspäätökseen vaikuttavat tekijät	59
8.6	Säästämisen tai sijoittamisen tarkoitus	61
8.7	Vastaajien tietämys eri säästämis- ja sijoitustuotteiden verotuksesta...	62
9	YHTEENVETO	64
9.1	Johtopäätökset	64
9.2	Päätäntö	68
	LÄHTEET	71

LIITE

Liite 1 Pankin asiakaskysely

1 JOHDANTO

Yksityishenkilöiden mahdollisuus sijoittaa laajasti eri sijoituskohteisiin tuli mahdolliseksi vasta 1980-luvun puolivälissä. Talletusten korot määräytyivät siihen saakka hallinnollisin perustein eikä osakesijoittamisen mahdollisuuksia juuri-kaan ollut. Suomen rahoitusmarkkinat ovatkin käyneet läpi suuren muutoksen viime vuosikymmenten aikana. (Kallunki, Martikainen & Niemelä 2002, 16.)

Suomalaisten varallisuuden kasvaminen on tuonut sijoittamiseen liittyvät kysymykset entistä tärkeämmäksi osaksi yksityisten henkilöiden taloudenhoitoa. Sijoitusmarkkinoiden kehittymisen ansiosta markkinoilta löytyy kattava valikoima erilaisia säästämisen-, sijoitus- ja vakuutussäästämismuotoja. Eläkesäästämisen kysyntä on kasvanut, koska entistä useampi haluaa varautua eläkepäivien varalle ennakkoon. Henkilöasiakkaiden lisääntynyt tietoisuus eri sijoitusvaihtoehdoista sekä kansainvälistyminen ovat mahdollistaneet uusien sijoitusvaihtoehtojen kehityksen. Sijoitusmarkkinoille onkin ilmestynyt uusia säästämismuotoja, kuten tiedotusvälineissä paljon esillä ollut pitkäaikaissäästämistili. Varallisuuden kasvun seurauksena sijoitus- ja omaisuudenhoitotoiminta tulee varmasti kehittymään yhdeksi voimakkaimmin toimivaksi liiketoiminta-alueeksi. (Kallunki ym. 2002, 9.)

Finanssialan Keskusliiton keväällä 2010 tekemä tutkimus paljastaa, että kotitalouksien säästämisaiheet ovat lisääntyneet ja entistä useampi varautuu talouden riskeihin säästämällä. Varoja sijoitetaan nykyään entistä enemmän useampaan eri kohteeseen samanaikaisesti. Viime vuosien maailmanlaajuiset talouskriisit ovat vaikuttaneet merkittävästi koko maailman talouteen. Vuonna 2008 osakekurssit putosivat, pörssit sekä yritykset olivat pahoissa vaikeuksissa. Talouden elpymisen ansiosta kuluttajien luottamus on kuitenkin vähitellen palautumassa. Taloudellisen tilanteen vaikutus näkyy kuitenkin edelleen suomalaisten kotitalouksien sijoituskäyttäytymisessä. Tärkeimpänä kriteerinä pidetään säästämisen- tai sijoituskohteen turvallisuutta. Suosituin sijoitustuote on edelleen säästö- ja sijoitustileille säästäminen, mutta sekä rahasto- että osakesäästämisen suosio on kasvussa. (Finanssialan keskusliitto 2010.)

Sijoitustoimintaan vaikuttaa merkittävästi myös lainsäädännön muuttuminen ja uusien tuotteiden tulo markkinoille. Sijoitustoiminnan osaamiselle on siis tarvetta sekä yksityisillä sijoittajilla että rahoitusallalla työskentelevillä henkilöillä.

Taloudelliseen toimintaan liittyvät merkittävästi myös verotukselliset kysymykset. Verotuksen merkitys sijoitustoiminnassa on korostunut, sillä se vaikuttaa merkittävästi säästämisen tai sijoittamisen lopullisen tuoton määräytymiseen. Ennen lopullisen sijoituspäätöksen tekemistä onkin tarpeellista perehtyä tarkemmin sijoituskohteeseen ja sen verokohteluun.

1.1 Opinnäytetyön tausta, tarkoitus ja tutkimusongelmat

Opinnäytetyössä tutkitaan yksityishenkilön säästämis- ja sijoitusvaihtoehtoja sekä niihin liittyvää verotusta. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Handelsbanken Lappeenrannan konttori.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa pyritään selvittämään, millaisia säästämis- ja sijoitusvaihtoehtoja on olemassa yksityisasiakkaille. Säästämis- ja sijoitusvaihtoehtoiksi on valittu kaikista yleisimmät kotitalouksien käyttämät sijoitustuotteet, kuten esimerkiksi talletukset, sijoitusrahastot, pörssiosakkeet sekä säästö- ja eläkevakuutukset. Valinta perustuu Finanssialan keskusliiton (2010) toteuttamaan tutkimukseen.

Työn empiirisessä osuudessa tutkitaan Handelsbankenin Lappeenrannan konttorin yksityisasiakkaiden tietämystä eri säästämis- ja sijoitusvaihtoehtoista. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä säästämis- ja sijoitusmuotoja Handelsbanken Lappeenrannan konttorin henkilöasiakkaat ovat käyttäneet.

Opinnäytetyölle on asetettu seuraavia tutkimusongelmia:

1. Millainen on Handelsbankenin yksityisasiakkaiden tietämyksen taso eri säästämis- ja sijoitusvaihtoehtoista sekä niihin liittyvästä verotuksesta?
2. Mitä säästämis- ja sijoitusmuotoja pankin asiakkaat ovat käyttäneet?
3. Mitkä asiat vaikuttavat pankin asiakkaiden sijoituspäätöksen syntymiseen?

Opinnäytetyö käsittelee vain yksityishenkilöiden säästämistä ja sijoittamista, joten yrityspuoli on rajattu kokonaan työn ulkopuolelle. Työssä ei käsitellä ollenkaan metsätalouteen tai asuntoihin sijoittamista. Opinnäytetyö ei ota kantaa siihen, mikä säästämis- tai sijoitusmuoto on henkilöasiakkaalle paras vaihtoehto.

Säästämiseen ja sijoittamiseen liittyviä tutkimuksia on tehty jonkin verran suomalaisissa ammattikorkeakouluissa sekä yliopistoissa. Sijoitustuotteiden verotusta on tutkittu aiemmin melko vähän, joten tutkimus voi antaa tärkeää tietoa myös toimeksiantajalle, millaista tietoa pankin henkilöasiakkailta on ylipäättänsä eri säästämis- ja sijoitusmuodoista sekä niihin liittyvästä verotuksesta. Lisäksi tutkimustulokset voivat auttaa pankkia parantamaan omaa asiakaspalvelua.

1.2 Opinnäytetyön viitekehys

Luku yksi on opinnäytetyön johdanto. Siinä esitellään opinnäytetyön aiheen valinnan taustaa, tavoitteet sekä aiheeseen liittyvät aikaisemmat tutkimukset. Johdannossa käsitellään myös opinnäytetyölle asetetut tutkimusongelmat. Työn viitekehys on myös tässä luvussa.

Luvussa kaksi esitellään Suomen pankkijärjestelmän historiaa ja toimintaa. Lisäksi siinä esitellään, kuinka rahoitusmarkkinat sekä arvopaperimarkkinat toimivat. Kappaleessa esitellään tärkeimmät finanssialalla toimijat Suomessa.

Luvussa kolme käydään läpi säästämiseen ja sijoittamiseen liittyviä keskeisiä käsitteitä. Luvussa käsitellään myös sijoitusprosessiin ja sijoitusneuvontaan liittyvää teoriaa.

Luku neljä käsittelee yksityishenkilön verotuksen pääpiirteitä Suomessa. Siinä käydään läpi kaksi eri tulolajia: pääomatulo sekä ansiotulovero. Lisäksi neljännessä luvussa käydään läpi sijoitustoiminnan kansainvälistä verotusta sekä sijoittamiseen liittyvää verosuunnittelua.

Luvussa viisi tarkastellaan yksityishenkilön säästämis- ja sijoitusvaihtoehtoja sekä niiden verotusta. Käsiteltäviä säästämis- ja sijoitusmuotoja ovat mm. ti-

lisäästäminen, sijoitusrahastot, pörssiosakkeet, säästövakuutukset, eläkevakuutukset sekä pitkäaikaissäästämistilit.

Luvussa kuusi esitellään tarkemmin opinnäytetyön case-yritys, Handelsbanken. Yrityksen virallinen nimi on Svenska Handelsbanken AB (julk), Suomen sivukonttoritoiminta. Luvussa kerrotaan tarkemmin pankin historiasta sekä pankin säästämis- ja sijoitustuotevalikoimasta.

Seitsemäs luku esittelee opinnäytetyössä käytetyn tutkimusmenetelmän. Lisäksi siinä käydään läpi, kuinka tutkimus on toteutettu sekä kuinka luotettavana tutkimusta voidaan pitää.

Kahdeksas luku esittelee tutkimustulokset. Tutkimustuloksissa käydään läpi, millaisia tuloksia Handelsbankenin henkilöasiakkaille tehdystä asiakaskyselystä on saatu.

Viimeinen luku käsittelee tutkimuksesta tehdyt johtopäätökset.

Opinnäytetyön lähdeaineistona on käytetty finanssialaan liittyvää kirjallisuutta, oppimateriaaleja, Internet-lähteitä, pankilta saamaani materiaalia sekä aiempia aiheeseen liittyviä tutkimuksia. Lisäksi ajankohtaista lainsäädäntöä on käytetty teorian tukena.

Kuviosta 1 nähdään opinnäytetyön viitekehys.

Johdanto

- Opinnäytetyön tausta, tarkoitus ja aiheen rajaus
- Tutkimusongelmat
- Teoreettinen viitekehys

Teoria

- Pankkitoimiala
- Keskeisimpiä käsitteitä säästämiseen ja sijoittamiseen liittyen
- Suomen verojärjestelmä
- Henkilöasiakkaan säästämisen- ja sijoitusmuodot sekä niiden verotus

Empiria

- CASE: Svenska Handelsbanken Ab
- Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteutus
- Tutkimustulokset

Johtopäätökset

Kuvio 1 Opinnäytetyön viitekehys

2 PANKKITOIMIALA

Tässä luvussa käydään tarkemmin läpi pankkijärjestelmän historiaa ja toimintaa. Lisäksi käydään läpi tärkeimmät lait, jotka säätelevät pankkitoimintaa.

2.1 Pankkijärjestelmän historia ja toiminta

Nykyaikaisen pankkijärjestelmän muodostuminen katsotaan alkaneeksi 1800-luvulla Suomessa ja useimmissa teollisuusmaissa. Kansalliset rahoitusjärjestelmät syntyivät kansantalouksien kehittymisen ja vahvistumisen seurauksena. Pankkitoiminnan kehitys tapahtui pääosin paikallisesti, minkä seurauksena paikalliset olosuhteet ovat vaikuttaneet eri maiden rahoitusjärjestelmien eroavaisuuksien syntymiseen. (Kontkanen 2009, 10.)

Suomalainen pankkitoimiala on kohdannut monia muutoksia vuosikymmenten kuluessa. Rahoitusmarkkinat vapautuivat 1980-luvulla, minkä seurauksena markkinoille tuli myös uusia toimijoita, kuten uusia kotimaisia pankkeja, pankkiriikkeitä ja ulkomaisia pankkeja. Talouden ylikuumeneminen ja 1990-luvun alun syvä lama johti pankkikriisin syntymiseen. Pankkikriisin jälkeen pankkirakenne muuttui ja pankkikonttoreiden määrä sekä henkilöstö vähenivät merkittävästi. (Kontkanen 2009, 10–17.)

Pankkitoiminnan muutoksiin ovat viime vuosina vaikuttaneet kansainvälistyminen, tietotekninen kehitys, kilpailun lisääntyminen, riskien hallinnan kehittyminen sekä asiakkaiden tarpeiden ja käyttäytymisen muutos. Suomalainen pankkitoimiala on muokkautunut nykyiseen muotoonsa fuusioiden, toimialaliukumien ja yhteenliittymien seurauksena. Finanssikonserneja sekä pankki- ja vakuutusalan yhteistoimintasopimuksia on syntynyt markkinoille. Finanssikonserniin kuuluu mm. pankki, rahoitusyhtiö, rahastoyhtiö, vahinkovakuutusyhtiö, henkivakuutusyhtiö ja eläkevakuutusyhtiö. (Kontkanen 2009, 10–17.)

Pankkitoiminnan keskeisiksi tehtäviksi voidaan erottaa seuraavat kolme pääaluetta: rahoituksen välitys ja siihen liittyvät palvelut, maksuliikennepalvelut sekä sijoitus- ja varallisuudenhoitopalvelut. Finanssialan merkitys on keskeinen koko yhteiskunnan ja kansantalouden kannalta. Toimivat pankki-, vakuutus- ja

rahoituspalvelut vaikuttavat kuluttajien ja yritysten arjen sujuvuuden lisäksi myös Suomen kilpailukykyyn. (Kontkanen 2009, 10–17.)

Pankkitoiminta jaetaan usein kahteen lohkoon: vähittäispankkitoimintaan ja tukkupankkitoimintaan. Vähittäispankkitoiminnalla tarkoitetaan pienten yritysten ja kotitalouksien maksupalvelu-, talletus-, sijoitus- sekä luottotarpeiden hoitamista. Tukkupankkitoiminnalla tarkoitetaan tyypillisesti laajamittaista kaupankäyntiä kotimaisilla tai ulkomaisilla raha- ja arvopaperimarkkinoilla. (Kontkanen 2009, 10–17.)

Talletuspankki on luottolaitos, joka voi vastaanottaa yleisöltä talletuksia. Talletuspankin toiminnan edellytys on luottolaitoslain perusteella myönnetty toimilupa sekä pankin kuuluminen talletussuojarahastoon. Talletuspankkeja ovat esimerkiksi liikepankit, paikallispankit, säästöpankit ja osuuspankit. Liikepankkien toiminta keskittyy pääasiallisesti koko maahan, kun taas paikallispankkitoimintaa on rajoitetummalla alueella. Paikallispankit muodostavat seuraavat kilpailuryhmät: OP-Pohjola-ryhmä, säästöpankkiryhmä ja paikallisosuuspankkiryhmä. (Finanssialan keskusliitto 2007a.)

Investointipankkitoimintaa harjoittavien yhtiöiden toimintaan kuuluu yleinen rahoitusneuvonta, listautumisien ja emissioiden järjestäminen, yrityskaupat sekä fuusiot. Investointipankkitoimintaa harjoittavat yritykset ovat suurimpia pankkeja. Pankkiiriliike on sijoituspalveluyritys, joka tarjoaa omaisuudenhoito- ja sijoituspalveluja asiakkaille. Lisäksi pankkiiriliikkeet välittävät arvopaperikauppoja osakemarkkinoilla. (Finanssialan keskusliitto 2007b; Kontkanen 2009, 17–27.)

2.2 Pankkialalla toimijat Suomessa

Suomessa toimii 336 pankkia, joista kotimaisia on 312. Pankkien konttoreiden lukumäärä on 1606. Ulkomaisten luottolaitosten sivukonttoreiden määrä on 13. Kaikki edellä mainitut luvut perustuvat Finanssialan keskusliiton vuonna 2009 tekemään tutkimukseen suomalaisesta pankkitoimialasta. Suomessa toimivien pankkien lukumäärä on kansainvälisellä tasolla melko korkea, mutta selittyy OP-Pohjola-ryhmään kuuluvien osuuspankkien sekä säästöpankkien ja paikallisosuuspankkien suurella määrällä. (Finanssialan keskusliitto 2009, 3.)

Seuraavasta kuviosta (kuvio 2) nähdään finanssialan ryhmien rakenteita. Finanssikonserni on nimitys ryhmittymälle, joka tarjoaa rahoitus-, sijoitus- ja vakuutuspalveluja kuluttajalle.

Finanssialan rakenteita				
Ryhmä	Pankkitoiminta	Henkivakuutus	Vahinkovakuutus	Työeläkevakuutus
OP-Pohjola-ryhmä	OP-Pohjola-ryhmä	OP-Henkivakuutus	Pohjola	<i>Ilmarinen</i>
Nordea	Nordea Pankki Suomi	Nordea Henkivakuutus	<i>TrygVesta</i>	<i>Varma</i>
Sampo-ryhmä	<i>Danske Bank / Sampo Pankki</i>	Henki-Sampo	IF Vahinkovakuutus	<i>Varma</i>
Tapiola-ryhmä	Tapiola Pankki	Henki-Tapiola	Vahinko-Tapiola	Eläke-Tapiola
Fennia-ryhmä	<i>Handelsbanken</i>	Henki-Fennia	Fennia	Eläke-Fennia
Säästöpankki-ryhmä	Säästöpankit	Duo Henkivakuutus	<i>Lähivakuutusryhmä</i>	<i>Eläke-Fennia</i>
Aktia	Aktia	Veritas Henkivakuutus	<i>Veritas Vahinkovakuutus</i>	<i>Veritas Eläkevakuutus</i>

Kuvio 2 Finanssialan rakenteita (Finanssialan keskusliitto 2008, 5.)

Kuviosta 2 nähdään Suomen finanssimarkkinoiden suurimpia toimijoita. Kolme suurinta pankkikonsernia ovat OP-Pohjola-ryhmä, Nordea Pankki Suomi ja Sampo Pankki. Näiden kolmen suurimman pankkikonsernin markkinaosuus on 76 prosenttia luottojen perusteella laskettuna.

OP-Pohjola-ryhmä on valtakunnallisesti toimiva suomalainen pankkiryhmä, jolla on toimintaa myös vakuutussektorilla. OP-ryhmä muodostuu 238 itsenäisesti toimivasta osuuspankista ja ryhmän keskusyhteisöstä Osuuspankkikeskuksesta. Osuuspankeille ominaista on, että ne ovat itsenäisiä, paikallisesti toimivia ja jäsentensä omistamia pankkeja.

Nordea Pankki Suomi kuuluu Nordea-konserniin ja sen pankkitoiminta on täysin integroitu konsernin toimintaan. Nordea Rahoitus Suomi Oy on Nordea Pankki Suomi Oyj:n suurin tytäryhtiö. Konsernilla on tytäryhtiöitä ja sivukonttoireita myös ulkomailla. Pohjoismaat sekä Itämeren alue ovat Nordean päämarkkina-alueita. Konsernin emoyhtiön osakkeet ovat julkisesti noteerattuja Helsingin, Tukholman ja Kööpenhaminan pörsseissä.

Sampo Pankki on Danske Bank-konsernin suomalainen tytäryhtiö, joka toimii juridisesti täysin eri yksikkönä. Danske-Bank-konserni on yksi suurimmista pankkiryhmistä Pohjois-Euroopassa.

Muita tärkeitä pankkialalla toimijoita ovat mm. Säästöpankkiryhmä, Tapiola, Osuuskauppa SOK:n perustama S-pankki sekä Paikallisosuuspankkiryhmä. (Finanssialan keskusliitto 2007b; Finanssialan keskusliitto 2009.)

2.3 Pankkitoimintaa säätelevät lait

Pankkien toimintaa säännellään tarkasti laeilla ja viranomais määräyksillä. Sääntely pyrkii turvaamaan kuluttajan asemaa.

Laki luottolaitostoinnasta (9.2.2007/121) muodostaa pankkitoiminnan sääntelyn perustan. Kyseisessä laissa säädetään oikeudesta harjoittaa luottolaitostointia, toiminnalle asetettavista vaatimuksista sekä niiden noudattamisen valvonnasta. Luottolaitoslaki koskee kaikkea sellaista liiketoimintaa, jossa yleisöltä vastaanotetaan varoja, tarjotaan luottoja ja muuta rahoitusta, välitetään maksuja sekä lasketaan liikkeeseen sähköistä rahaa.

Rahoitusvälineiden markkinat-direktiivi, MiFID, astui voimaan vuoden 2007 loppupuolella. Lyhennelmä on sanoista Markets in Financial Instruments Directive. Direktiivin ensisijainen tavoite on edistää EU:n sisämarkkinoiden toimivuutta. Sen säännöksiä sovelletaan sijoituspalveluita tarjoaviin sijoituspalveluyrityksiin ja luottolaitoksiin. (Finanssialan keskusliitto 2007a, 19.)

Arvopaperimarkkinalakia (26.5.1989/495) sovelletaan arvopapereiden julkiseen kaupankäyntiin, niiden liikkeeseen laskuun sekä vaihdantaan. Laissa sääde-

tään arvopaperien markkinoinnista, kielletään antamasta harhaanjohtavaa tietoa tai käyttämästä hyvän tavan vastaista menettelyä.

Maksupalvelulaissa (30.4.2010/290) säädetään maksupalveluja koskevasta tiedonantovelvollisuudesta, sopimusehdoista, maksupalvelun käyttäjien ja tarjoajien oikeuksista sekä velvollisuuksista.

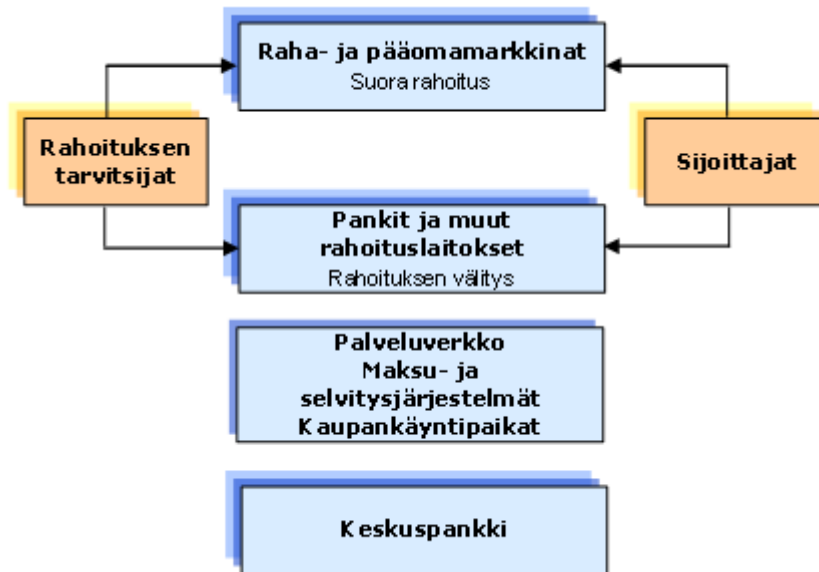
Aiemmin mainittujen lakien lisäksi talletuspankkien toimintaa säädellään *laissa osakeyhtiömuotoisista luottolaitoksista, laissa osuuspankeista ja muista osuus-kuntamuotoisista luottolaitoksista ja säästöpankkilaissa*. (Finanssialan keskusliitto 2007a; Kontkanen 2009, 26, 116.)

2.4 Rahoitusmarkkinat

Rahoitusmarkkinoiden ensisijainen tehtävä on välittää rahoitusta ylijäämäisiltä talouden toimijoilta alijäämäisille toimijoille. Kotitaloudet, yritykset, julkisyhteisöt ja ulkomaiset osapuolet ovat yleensä tärkeimpiä lainanantajia. Pääasiallisia lainanottajia ovat yritykset ja julkisyhteisöt, mutta myös kotitaloudet ja euroalueen ulkopuoliset tahot hakevat lainaa rahoittaakseen hankintojaan. (NASDAQ OMX 2010, 7-9.)

Rahoitusmarkkinoiden toinen tärkeä tehtävä on toimia informaation välittäjänä. Sijoittajien olisi vaikeaa verrata sijoituskohteiden tuottoja ja riskejä ilman rahoitusmarkkinoita. Kolmas tärkeä tehtävä liittyy riskien hajauttamiseen, mikä on mahdollista vain osakemarkkinoilla. Yhteen yritykseen sijoitettava summa voi olla pieni osakkeiden pienen yksikkökoon ansiosta, vaikka yrityksen tarve rahoitukselle olisikin suuri. Sijoitettavissa oleva pääoma voidaan tämän takia sijoittaa useaan eri yhtiöön. (Finanssialan keskusliitto 2007; NASDAQ OMX 2010, 7-9.)

Kuviosta kolme (3) nähdään Suomen rahoitusmarkkinoiden rakenne.

Kuvio 3 Suomen rahoitusmarkkinat (Finanssialan keskusliitto 2007b, 2.)

Kuten edellisestä kuviosta näkyy, rahoitusmarkkinat voidaan jakaa suoraan rahoitukseen tai epäsuoraan (välitettyyn) rahoitukseen. Suora rahoitus tapahtuu arvopaperimarkkinoiden kautta, jolloin lainanottajat hankkivat rahoitusta lainantajilta myymällä näille rahoitusinstrumentteja, kuten esimerkiksi velkapapereita tai osakkeita. Epäsuorasta rahoituksesta on kyse silloin, kun pankkien ja muiden rahoituslaitosten rooli korostuu rahoituksen välittäjänä. (Euroopan keskuspankki 2004.)

Rahoitusmarkkinat voidaan perinteisesti jakaa rahamarkkinoihin ja pääomamarkkinoihin. Rahamarkkinat ovat alle vuoden mittaisen lainarahan eli vieraan pääoman markkinoita. Valtiot, pankit sekä yritykset hankkivat sekä lyhytaikaista rahoitusta että hoitavat kassanhallintaa näillä markkinoilla. Pääomamarkkinoihin puolestaan kuuluvat osakemarkkinat sekä yli vuoden mittaisen vieraan pääoman markkinat. Yritykset hankkivat oman pääoman ehtoista rahoitusta juuri osakemarkkinoilta. Rahoitukselle ei sitouduta maksamaan osinkoa eikä sitä tarvitse maksaa takaisin. (Finanssialan keskusliitto 2007b; NASDAQ OMX 2010, 8.)

Rahamarkkinat ja pääomamarkkinat voidaan jakaa vielä ensi- ja jälkimarkkinoihin. Yritykset hankkivat rahoitusta ensimarkkinoilla. Näillä markkinoilla yritykset voivat hankkia omaa pääomaa osakeannoilla ja vierasta pääomaa myymällä

sijoittajille joukkovelkakirjoja. Jälkimarkkinoilla sijoittajat käyvät keskenään kauppaa ensimarkkinoilla liikkeelle lasketuilla arvopapereilla. Pörssissä tehtävät kaupat ovat jälkimarkkinakauppoja, joissa kaupan osapuolet myyvät osakkeita keskenään, ilman yrityksen osallisuutta kauppoihin. (Finanssialan keskusliitto 2007b; NASDAQ OMX 2010, 8.)

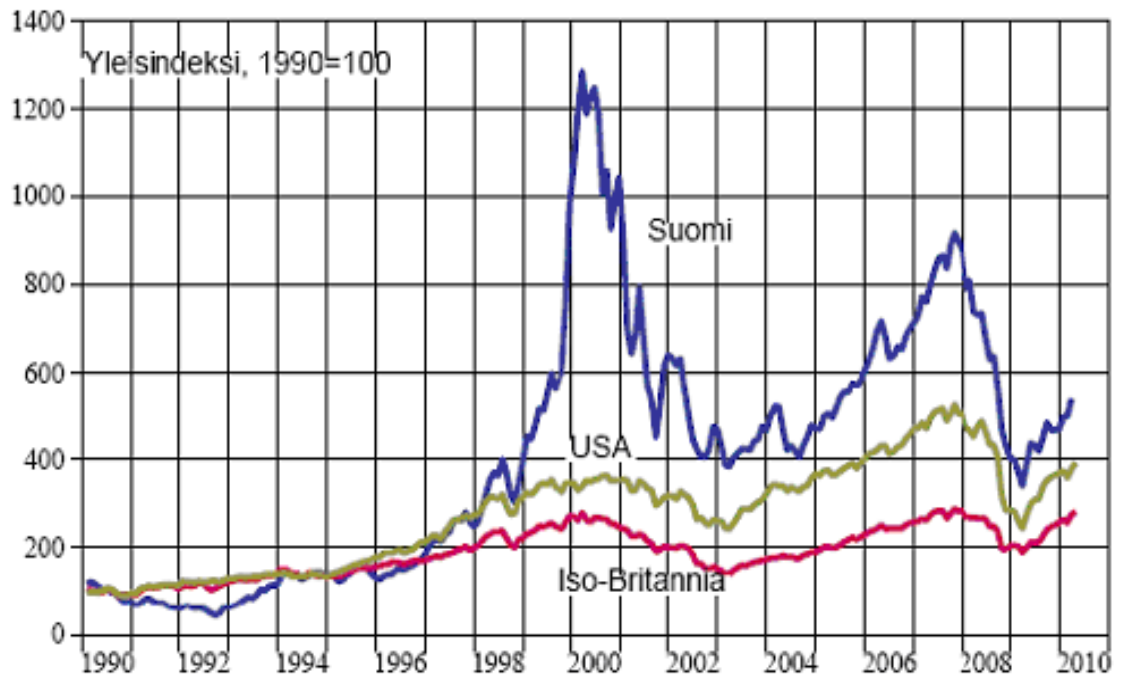
2.5 Pörssi arvopaperikauppapaikkana

Ostaja ja myyjä kohtaavat markkinapaikalla. Pörssit toimivat osakesijoittamisen markkinapaikkana, jossa sijoittajat ostavat ja myyvät pörssiyhtiön osakkeita. Kauppaa käydään elektronisessa kaupankäyntijärjestelmässä, jossa kaikki välittäjät näkevät saman markkinainformaation. Suomessa järjestäytynyt kaupankäynti on keskittynyt Helsingin pörssiin, joka kuuluu NASDAQ OMX Group Inc:iin. Sijoittajat eivät voi käydä itsenäistä kauppaa pörssissä, vaan ostot ja myynnit tapahtuvat välittäjien kautta. Välittäjät tekevät kauppoja sijoittajilta saamiensa toimeksiantojen perusteella. (NASDAQ OMX 2010, 55.)

Helsingin pörssin toiminta aloitettiin vuonna 1862. Helsingin pörssi on kokenut paljon muutoksia sen rakenteissa ja toiminnassa olemassaolonsa aikana. Pörssin toiminta oli alussa vilkasta, mutta se tyrehtyi taloudellisesti heikkojen aikojen seurauksena 1860-luvun lopulla. (NASDAQ OMX 2010, 10.)

Helsingin Arvopaperipörssi (HAP) perustettiin vuonna 1912, kun kunnollisen pörssin perustaminen nousi ajankohtaiseksi. Vuonna 1984 HAP muuttui voittoa tavoittelemattomaksi osuuskunnaksi, jonka omistajia olivat pörssivälittäjät, yritykset ja elinkeinoelämänjärjestöt. Vuonna 1995 asiakkuus ja omistus eriytettiin, jolloin Helsingin Arvopaperipörssi muuttui osakeyhtiöksi. Pörssitoiminta on kohdannut paljon myllerrystä ja fuusioita viime vuosikymmenten aikana. Vuonna 2008 amerikkalainen teknologiapörssi NASDAQ ja pörssitoimija OMX fuusioituivat. NASDAQ OMX omistaa Pohjois-Euroopan suurimman arvopaperimarkkinapaikan, joka koostuu Tukholman, Kööpenhaminan, Islannin, Tallinnan, Helsingin, Riian ja Vilnan pörsseistä. Tämän seurauksena Helsingin pörssistä tuli NASDAQ OMX-konserniin kuuluva NASDAQ OMX Helsinki. (NASDAQ OMX 2010, 10.)

Seuraavassa kuviossa (kuvio 4) on esitetty pörssikurssien kehitys vuodesta 1990 vuoteen 2009 asti. Helsingin pörssin kehitystä seurataan HEX-yleisindeksin lukujen avulla. Yleisindeksit kuvaavat päälistan osakesarjojen hinta- ja tuottokehitystä. Kuvioista nähdään myös kansainvälisten osakemarkkinoiden, kuten USAn ja Ison Britannian, pörssikurssien kehitys.

Kuvio 4 Pörssikurssien kehitys (Elinkeinoelämän keskusliitto 2010.)

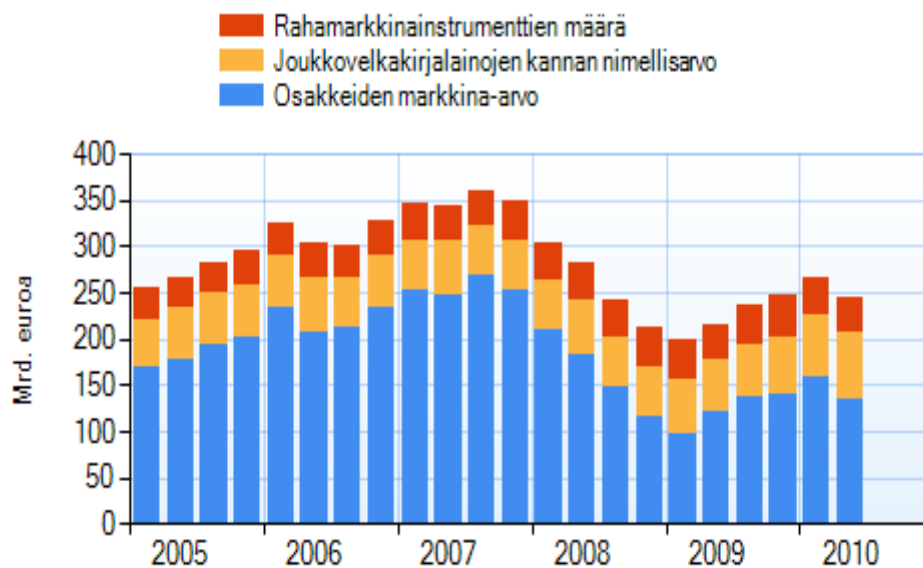
Kuviosta 4 nähdään, että 90-luvun lama vaikutti Suomen osakemarkkinoihin merkittävästi. Osakkeet reagoivat taloudellisiin suhdanteisiin usein muita sijoituskohteita voimakkaammin. Ulkomaisten sijoittajien mukaantulo Suomen osakemarkkinoille vuonna 1993 lisäsi osakkeiden kysyntää, minkä seurauksena osakekurssit nousivat. Osakemarkkinoiden kehitykseen vaikutti myös Suomen markan kellutus päätös, pääomaverotuksen uudistuminen sekä talousnäköymien parantuminen. (Kallunki ym. 2002, 97–98.)

Vuoden 1998 jälkeen alkanut Helsingin pörssin noususuhdanne selittyi sillä, että listauudistus mahdollisti entistä pienempien yritysten listautumisen pörssiin. Sen seurauksena erityisen moni korkean teknologian yritys listautui pörssiin ja erityisesti teknologiaosakkeiden arvot nousivat rajusti 1990-luvun loppuvuosina.

Kuviosta 4 nähdään kuitenkin, että vuonna 2000 pörssikurssit romahtivat kuitenkin voimakkaasti. Kyseessä on ns. IT-kuplan puhkeaminen, joka johtui teknologiaosakkeiden voimakkaasta noususta. Kuviosta nähdään vuoden 2008 maailmanlaajuisen rahoitusmarkkinakriisin vaikutus pörssikursseihin. (Anderson 2004, 143; NASDAQ OMX 2010, 11.)

Kuviosta viisi (5) nähdään Suomessa liikkeeseen laskettujen arvopapereiden määrä.

Suomessa liikkeeseen lasketut arvopaperit

Kuvio 5 Suomessa liikkeeseen lasketut arvopaperit (Suomen Pankki 2010.)

Helsingin pörssin osakevaihto oli 131 miljardia euroa ja markkina-arvo noin 141 miljardia euroa vuonna 2009. Listautuneiden yhtiöiden lukumäärä oli 127 kappaletta. Pörssimarkkinat heijastavat kansantalouden kokoa ja siitä syystä on luonnollista, että NASDAQ OMX:N pohjoismainen markkinapaikka ei ole suurimpia markkinapaikkoja maailman mittakaavassa. (NASDAQ OMX 2010, 12.)

Yrityksen listautumisen edellytyksenä on sen riittävä koko, jotta yrityksen osakkeilla on riittävästi kysyntää ja tarjontaa osakemarkkinoilla. Helsingin Pörssissä on kolme varsinaista osakelistaa:

- päälista, jonka yritysten liikevaihdon oltava vähintään 35 miljoonaa euroa ja liiketoiminnan vakiintunutta,
- I-lista (Investors' List) on tarkoitettu riittävän käyttöpääoman omaaville keskisuurille yhtiöille, joiden liikevaihto on vähintään 4 miljoonaa euroa,
- NM-lista (New Market) on kasvuvaiheessa oleville innovatiivisille yrityksille, joiden liikevaihto on vähintään 2 miljoonaa euroa. (Kallunki ym. 2002, 105.)

Listayhtiöt ryhmitellään kolmen vaihtoehtoisen markkina-arvoryhmän mukaan: suuret yhtiöt (Large Cap), keskisuuret yhtiöt (Mid Cap) ja pienet yhtiöt (Small Cap). Markkina-arvoryhmien vuosittainen tarkistus perustuu yhtiön osakkeiden marraskuun kaupankäyntimäärillä painotettuun keskipurssiin.

Yhtiöt voidaan jakaa markkina-arvoryhmissä edelleen eri toimialoihin Morgan Stanley'n ja Standard & Poor'sin kehittämän kansainvälisen GICS-luokitusstandardin mukaisesti, joka on laajasti käytetty listayhtiöiden toimialaluokitus ympäri maailmaa. (NASDAQ OMX 2010, 26.)

3 SÄÄSTÄMISEEN JA SIOJTTAMISEEN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ

Seuraavassa luvussa käydään tarkemmin läpi yleisimpiä säästämiseen ja sijoittamiseen liittyviä käsitteitä.

3.1 Säästäminen ja sijoittaminen

Säästäminen tarkoittaa yksinkertaisesti rahan käyttämisen lykkäämistä tulevaisuuteen. Henkilön elämäntilanne ja ikä vaikuttavat merkittävästi säästämistarpeisiin. Tavoitteellinen säästäminen kohdistuu tavallisesti isoon hankintaan, kuten esimerkiksi omistusasuntoon. Lisäksi kotitaloudet haluavat säästää turvatakseen kulutusmahdollisuuksia tulojen vaihdellessa ja varautua yllättävien menoerien varalle tulevaisuudessa. (Kivioja, Niiranen & Kontkanen 2007, 11–12; Ossa 2007, 11.)

Sijoittamisella tarkoitetaan rahoitusinstrumenttien ostoa, hallussapitoa ja myymistä tarkoituksena tehdä voittoa. Raha pyritään kohdentamaan mahdollisimman tuottavaan sijoituskohteeseen. (Kivioja ym. 2007, 11–12.)

Sijoittamisessa on kyse, kun *henkilö sijoittaa varat kohteisiin kerralla tai suuremmissa erissä tai suoraan riskin sisältäviin kohteisiin.* - - *Tuoton ja arvonmuutoksen osalta käytetään sanaa sijoittaminen.* (Kivioja ym. 2007, 11–12).

3.2 Sijoitusvaihtoehdot

Sijoitusmarkkinoiden vapautumisen ja kilpailun kiristymisen seurauksena markkinoita löytyy paljon erilaisia säästämis- ja sijoitustuotteita. Sijoittajalla on valittavanaan runsaasti erilaisia korko-, osake- ja pääomaturvattuja ratkaisuja sekä sijoittamisen väyliä. Sijoituskohteet eroavat toisistaan ominaisuuksien, kulujen, riskin sekä tuotto-odotuksien mukaan. (Kallunki ym. 2002, 87.)

Sijoitusvaihtoehdot voidaan jakaa suoriin ja epäsuoriin sijoituksiin. Suora sijoittaminen tarkoittaa sitä, että asiakas päättää kustakin talletuksesta, osakeostosta tai myynnistä itsenäisesti. Näiden arvopapereiden arvot määräytyvät suoraan rahoitusmarkkinoilla. Suoria sijoituksia ovat esimerkiksi talletukset, osakkeet, rahamarkkinasijoitukset ja joukkolainat. (Kallunki ym. 2002, 87–88; Kontkanen 2009, 109.)

Epäsuorasta sijoittamisesta on kyse silloin, kun asiakas valitsee itselleen sopivan sijoituskokonaisuuden sekä sitoutuu jättämään päätöksenteon rahastoa hallinnoivan yhtiön ja sen salkunhoitajien vastuulle. Epäsuora sijoittaminen tapahtuu esimerkiksi rahastojen ja sijoitus- tai eläkevakuutusten kautta. (Kallunki ym. 2002, 87-88; Kontkanen 2009, 109.)

3.3 Sijoittamisprosessi

Sijoittaminen nähdään jatkuvana prosessina. *Sijoittaminen on monivaiheinen prosessi, joka alkaa sijoittajan riskinsietokyvyn tunnistamisella ja päättyy sijoitusten onnistumisen arviointiin.* (Kallunki ym. 2002, 13). Sijoittamista tarkastellaan vaihe vaiheelta etevänä prosessina, jonka avainasiana on eri vaiheiden kriittisten tekijöiden tunnistaminen. Sijoittamisen alkupäässä on sijoitussuunnitelma.

Ensimmäiseksi on viisainta laatia sijoitussuunnitelma, kun harkitaan sijoitustoiminnan aloittamista. Suunnitelman perusteella tehdään sijoituspäätöksiä ja siirytään niiden toteuttamiseen. Sijoituspäätöksen toteuttamista seuraa sijoituksien seuranta ja raportointi.

Sijoitussuunnitelmassa käsitellään sijoittajan määrittämät sijoitustavoitteet, sijoitusajan pituus, tuottotavoitteet ja sijoituskohteet. Suunnitelmassa huomioidaan myös sijoittamisen riskit ja niiden hallinta. Sijoitusneuvojan vastuullisessa roolissa on tärkeintä tunnistaa sijoittajan riskinsietokyky. Sijoittajan henkilökohtainen elämäntilanne, varallisuuden nykytilanne sekä varojen todellinen sijoitusaika vaikuttavat merkittävästi hänen sijoituspäätökseensä. (Kallunki ym. 2002, 13–15; Anderson & Tuhkanen 2004, 15–17.)

3.4 Sijoituskohteen valinta

Tässä kappaleessa esitellään tarkemmin aiemmin mainitun sijoitussuunnitelman mukaan tärkeimpiä tekijöitä, jotka vaikuttavat sijoituskohteen valintaan. Sijoituspäätöksen taustalta löytyy aina samat tekijät riippumatta siitä, minkälaista sijoitusta ollaan tekemässä.

Sijoitustavoitteet liittyvät merkittävästi sijoittajan henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen. Yksityishenkilöiden varojenkäyttö ja sen myötä sijoitusajan pituus ovat usein sidoksissa perheen elinkaaren vaiheeseen. Tarpeet ja tavoitteet ovat täysin erilaisia ihmisen elinkaaren eri vaiheissa. Perhettä perustavan parikymppisen nuoren ja eläkkeellä olevan 70-vuotiaan sijoitussuunnitelmat ovat luonnollisesti hyvin erilaiset. (Kallunki ym. 2002, 41; Anderson & Tuhkanen 2004, 15–24.)

Varojen todellinen sijoitusaika on tärkeää ottaa huomioon, kun yksityishenkilö suunnittelee sijoittamisen aloittamista. Sijoittajan kannattaa miettiä, milloin raha todennäköisesti tarvitaan muuhun käyttöön kuin sijoittamiseen. Joidenkin sijoittajien elämäntilanteen takia sijoitukset suunnitellaan vain muutamien vuosien tai ainoastaan muutamien kuukausien pituisiksi. Monien sijoitusmuotojen tuotto-odotukset ovat riippuvaisia sijoituksen kestosta, joten siitä syystä sijoitusajalla on erittäin suuri merkitys. Mitä pidempi sijoitusaika ja korkeampi vuotuinen tuot-

to on, sitä moninkertaisemmiksi sijoitettu omaisuus voi kasvaa. Sijoittajien on kuitenkin usein vaikeaa määrittää etukäteen, kuinka pitkäaikaista sijoitusta he ovat tekemässä. (Kallunki ym. 2002, 44; Anderson & Tuhkanen 2004, 15–24; NASDAQ OMX 2010, 44.)

Sijoituskohteen tuotto muodostuu sijoituksen arvonnousuista ja sijoituksen ajanjakson aikana mahdollisesti saaduista tuotoista, joihin sijoituksen omistaminen oikeuttaa. Sijoittajan päätettävissä on se, että hakeeko hän arvonnousua, tietynlaista tulokassavirtaa vai näiden yhdistelmää. (Kallunki ym. 2002, 25.)

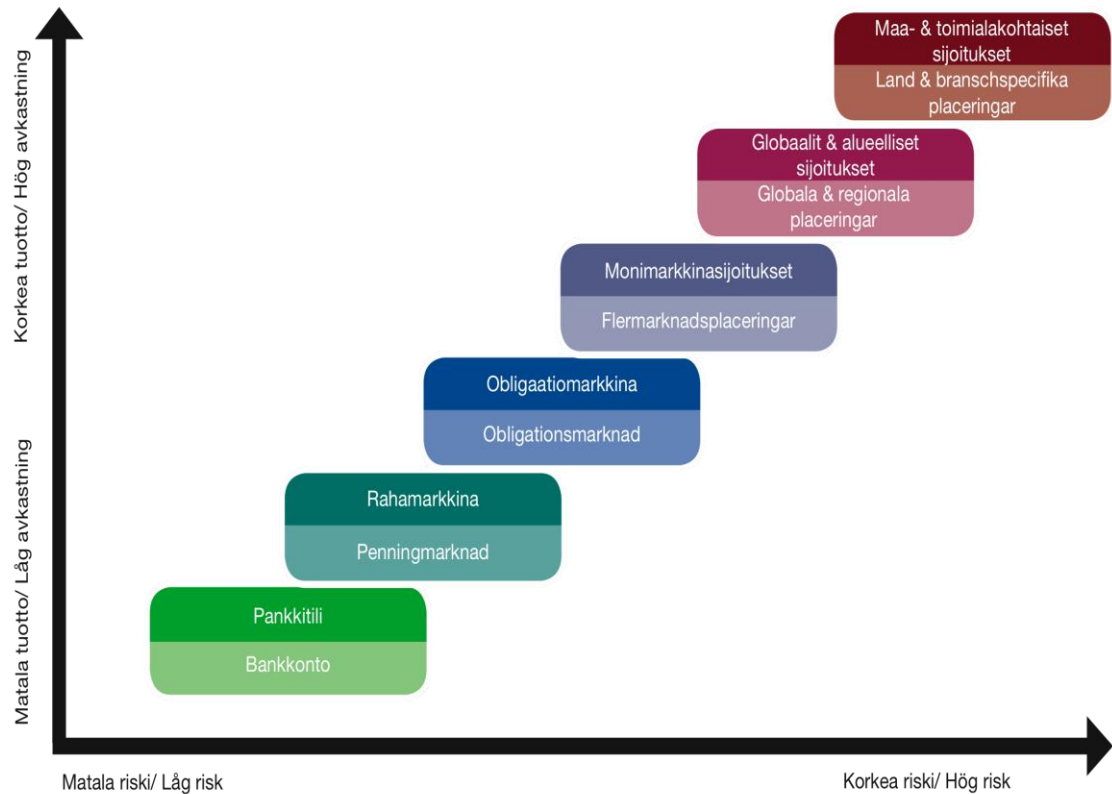
Talletuksen tuottovaatimus on etukäteen sovittu talletuskorko ja jälkimarkkinakelpoisten sijoitusten tuottovaatimus perustuu markkinoilta saatavan lainan kyseisen hetkeen tuottoon. Riskisijoituskohteissa, kuten osakkeissa, sijoituksen ehdoista ei voida sopia etukäteen. Kun tavoitellaan markkinakorkoja korkeampaa tuottoa sijoitukselle, on hyväksyttävä joko tuottoon tai pääomaan kohdistuva riski. Osakesijoittamisen tärkein motiivi onkin saada sijoitukselle parempi tuotto kuin muista sijoituskohteista. Osakesijoittamiseen kuitenkin liittyy aina pääoman vaihtelun mahdollisuus. Arvon nousu ja lasku saattavat olla hyvinkin suuria lyhyellä aikavälillä, kun taas pitkällä aikavälillä tuoton vaihtelu tasoittuu. (Anderson & Tuhkanen 2004, 15–24; NASDAQ OMX 2010, 44.)

Sijoittajan **riskinsietokyvyllä** tarkoitetaan yleensä sijoittajan kykyä sietää tappioiden todennäköisyyttä. Riskinsietokyvyn tunnistaminen on tärkein vaihe koko sijoitusprosessissa. Itsenäinen sijoittaja määrittää itse oman riskinsietokykynsä, mutta sijoitusneuvojan on selvitettävä huolellisesti, minkä suuruisen riskin sijoittaja on halukas ottamaan. Perussääntönä on, että mitä suurempia tuotto-odotuksia sijoittajalla on, sitä suurempi on myös tuottoon liittyvä riski. (Kallunki ym. 2002, 23, 31–33; Ossa 2007, 18; Kontkanen 2009, 107.)

Riskinsietokyvyn tunnistamisen jälkeen sijoittaja voi halutessaan päättää sijoitettavan varallisuuden jakamisesta eri kohteisiin. Sijoittaja kohdistaa varoistaan merkittävän osan riskittömiin tai lähes riskittömiin **sijoituskohteisiin**, mikäli hän ei halua ottaa suurta riskiä. Sijoittamisen riskejä voidaan pienentää myös hajauttamalla. Hajauttamisella tarkoitetaan sijoitusten jakamista ajallisesti pitkälle

aikavälille, eri omaisuuslajeihin tai omaisuuslajien sisällä erilaisiin sijoituskohteisiin. (Kallunki ym. 2002, 55.)

Kuviossa 6 nähdään eri sijoituskohteiden riski suhteessa niiden tuotto-odotuksiin.

Kuvio 6 Sijoituskohteiden tuotto ja riski (Handelsbanken 2011b.)

Kuviosta 6 nähdään, että pankkitilin voidaan sanoa olevan kaikista vähäriskisin sijoituskohteeksi. Pankkitalletukset mielletään riskittömiksi tuotteiksi, sillä varsinkin talletussuojan piirissä olevissa talletuksissa ei ole juuri ollenkaan riskiä pääoman menettämisestä talletussuojan enimmäismäärään asti. Rahamarkkinainstrumentteja ovat enintään vuoden pituiset korkosijoitukset. Hyvin vähäriskisiä sijoituksia ovat myös esimerkiksi erilaiset korkoinstrumentit, kuten joukkovelkakirjat ja rahastot. Niiden tuotto on usein sidottu pitkiin markkinakorkoihin. Kuviosta 6 nähdään, että monimarkkinasijoituksiin sekä globaaleihin sijoituksiin liittyy huomattavasti korkeampi riski kuin normaaliin pankkitiliin. Mahdollisuus korkeaan tuottoon on tietenkin huomattavasti korkeampi. (Kallunki ym. 2002, 26–29; Ossa 2007, 18; Kontkanen 2009, 107.)

3.5 Sijoitusneuvonta

Vain viranomaisvalvonnassa olevilla luottolaitoksilla tai siihen toimiluvan saaneilla sijoituspalveluyrityksillä on oikeus tarjota sijoitusneuvontaa. Sijoitusneuvonnasta on kyse silloin, kun pankki tai sijoituspalveluyritys antaa asiakkaalle suosituksen yhdestä tai useammasta rahoitusvälineeseen liittyvästä liiketoimesta. Mahdollinen suositus tulee antaa kyseiselle henkilölle soveltuvana. Sijoitusneuvojan tärkein tehtävä onkin huomioida mahdollisen asiakkaan yksilölliset olosuhteet, kuten mm. sijoitustavoitteet sekä riskinottokyky. (Kontkanen 2009, 129–132; Finanssivalvonta 2010.)

Pankin tai sijoituspalveluyrityksen on noudatettava laissa säädettyjä menettelytapoja tarjotessaan sijoituspalveluita. Tärkeimpiä toimenpiteitä sijoituspalveluiden tarjoamiseen liittyen ovat mm. asiakkaan tunnistaminen, asiakasluokittelu, tiedonantovelvollisuus, selonottovelvollisuus, toimeksiantojen käsittely sekä asiakasraportointi. Sijoitusneuvojan on annettava asiakkaan päätöksenteon tueksi riittävästi tietoa palveluntarjoajasta, kuluista sekä niiden määräytymisperusteista ja tuotteisiin liittyvistä riskeistä. (Kontkanen 2009, 129–132; Finanssivalvonta 2010.)

Pankin tai sijoituspalveluyrityksen henkilöasiakkaalle annettavaan sijoitusneuvontaan liittyy laajempi selonottovelvollisuus kuin esimerkiksi tuotteiden yleiseen esittelyyn. Sijoitusneuvoja ei saa suositella asiakkaalle sijoituspalveluita tai rahoitusvälineitä, mikäli tarvittavat tiedot ovat puutteelliset. (Kontkanen 2009, 129–132; Finanssivalvonta 2010.)

Pankkitoiminnan käsikirjassa määritetään (Kontkanen 2009, 131.) pankin selonottovelvollisuuden täyttyvän, kun selvitetään riittävät tiedot asiakkaan

1. *taloudellisesta asemasta*

- *asiakkaan säännöllisen tulon lähteet ja määrä*
- *asiakkaan omaisuus, kuten likvidit varat, sijoitukset ja kiinteistöt*
- *asiakkaan säännölliset taloudelliset sitoumukset*

2. *kyseistä sijoituspalvelua tai rahoitusvälinettä koskevasta sijoituskokemuksesta ja -tietämyksestä*

- asiakkaan jo tuntemat palvelu-, liiketoimi- ja rahoitusvälinetyypit
- asiakkaan rahoitusvälineitä koskevien liiketoimintojen luonne, vo-lyyymi ja yleisyys sekä ajanjakso, jonka kuluessa liiketoimet on to-teutettu
- asiakkaan koulutustaso ja ammatti

3. sijoitustavoitteesta

- miten kauan asiakas haluaa pitää sijoituksia hallussaan (sijoitusho-risontti)
- asiakkaan riskinottohalukkuus ja riskiprofiili
- sijoituksen tarkoitus (Kontkanen 2009, 131.)

4 HENKILÖVEROTUS

Säästämis- ja sijoitustoimintaan liittyvät merkittävästi myös verotukselliset asiat. Tässä luvussa käydään tarkemmin läpi yksityishenkilön verotuksen pääpiirteitä.

4.1 Yksityishenkilön verotuksen pääpiirteet Suomessa

Luonnollisen henkilön ja kuolinpesän tulot jaetaan ansiotuloiksi ja pääomatuloiksi. Tällöin kyseessä on eri tulolajit ja sen vuoksi ansiotuloina ja pääomatuloina verotettavat tulot lasketaan erikseen.

Jako ansiotuloihin ja pääomatuloihin on verojärjestelmän kannalta keskeistä. Molempien tulolajien perusteella maksettavat verot lasketaan yhteen, ja niistä vähennetään maksetut ennakkoverot, jolloin saadaan selville lopullisessa vero-tuksessa, joutuuko verovelvollinen maksamaan jäännösveroja vai saako hän palautusta. Ansiotuloista ja pääomatuloista myönnetään myös vähennyksiä, kuten esimerkiksi luonnollisia vähennyksiä ja korkovälityksiä. Verovelvollinen on saattanut suorittaa tulon hankkimiseksi menoja, jotka ovat vaikuttaneet tulon syntymiseen. (Tomperi 2007, 20–24.)

Verot lasketaan yhteisöverokannan, pääomatulojen verokannan sekä luonnollis-ten henkilöiden ansiotulojen valtion tuloverotusta varten progressiivisen tulove-roasteikon mukaan. (Tomperi 2007, 20–24.)

4.2 Pääomatuloveron alaiset tulot

Pääomatuloa on varallisuuden tuottama tulo, joista maksetaan 28 prosentin vero vuonna 2011. Säästämiseen ja sijoittamiseen liittyvät tulot ovat pääosin pääomatuloa. Pääomatuloa on mm. korkotulo, osinkotulo, vuokratulo, voitto-osuus, henkivakuutuksen tuotto, metsätalouden pääomatulo, maa-aineksista saadut tulot ja luovutusvoitto. (Tuloverolaki 32 §.)

Pääomatuloista tehtäviä vähennyksiä ovat pääomatulojen hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot, jälkimarkkinahyvitys, tulonhankkimisvelan kurssitappio, osakaslainan takaisinmaksusta aiheutuneet maksut, vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen ja pitkäaikaissäästämissopimuksen maksut sekä korkomenot. (Ossa 2007, 39–40.)

Pääomatulolajin alijäämä syntyy, kun pääomatuloihin kohdistustuvat vähennykset ylittävät pääomatulojen määrän. Alijäämähyvitykset vähennetään ansiotulosta valtiolle suoritettavasta tuloverosta. Alijäämähyvitys on pääomatulon veroprosentin (28 prosenttia) suuruinen osuus samana vuonna syntyneestä pääomatulolajin alijäämästä vuonna 2011. Enimmäismäärä on kuitenkin 1400 euroa. (Ossa 2007, 39–40.)

Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu oppikirjassa (Tomperi 2007.) on havainnollistava laskukaava verotettavan pääomatulon saamiseksi:

Veronalaiset pääomatulot

- *Tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä johtuneet menot (TVL 54 §)*

= *Puhdas pääomatulo*

+ *Pääomatuloksi luettava verovuonna nostettu osakaslaina (TVL 53a §)*

- *Pääomatuloksi luetusta osakaslainasta verovuonna takaisin maksettu määrä (TVL 54c §)*

- *Pääomatuloista vähennettävä tulolähteen tappio (TVL 59 §)*

- *Asunto- ja opintovelkojen sekä veronalaisen tulon hankkimisesta johtuneiden velkojen korot (tulonhankkimisvelka). Jos korko johtuu osinkotulon hankkimisesta, se saadaan kuitenkin vähentää, vaikka osinko olisi verovapaata tuloa (TVL 58 §)*

= Verovuoden pääomatulo

- Pääomatuloista vähennettävä pääomatulolajin tappio (TVL 60 §)

= Verotettava pääomatulo (Tomperi 2007, 25.)

4.3 Ansiotuloveron alaiset tulot

Kaikki muut tulot ovat *ansiotuloa*, josta veroa maksetaan valtiolle progressiivisen verokannan mukaan sekä tasaveroa kunnalle ja seurakunnalle. Ansiotuloja ovat mm. (Tuloverolaki 61–63 §)

- palkka- ja eläketulot
- jaettavan yritystulon ansiotulo-osuus
- yhtymän osakkaan tulo-osuuden ansiotulo-osuus
- metsätalouden puhdas tulo.

Seuraavasta kuviosta 7 nähdään vuoden 2011 valtion tuloveroasteikko. Tuloverolain (1535/1992) perusteella valtiolle ansiotulosta suoritettava tulovero määräytyy progressiivisen tuloveroasteikon mukaan seuraavasti:

Verotettava ansiotulo, euroa	Vero alarajan kohdalla, euroa	Vero alarajan ylittävstä tulon osasta, %
15 600 - 23 200	8	6,5
23 200 - 37 800	502	17,5
37 800 - 68 200	3 057	21,5
68 200 -	9 593	30,0

Kuvio 7 Progressiivinen tuloveroasteikko (Verohallinto 2010c.)

Ansiotuloista voidaan vähentää sen hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot. Menoihin perustuvia vähennyksiä kutsutaan yleisesti luonnollisiksi vähennyksiksi ja ne pienentävät verotettavan tulon määrää. Luonnollisia vähennyksiä ovat esimerkiksi palkkatulosta tehtävä tulonhankkimisvähennys, palkka-

tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot, matkakustannukset, työttömyyskassamaksut sekä työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksut. (Verohallinto 2011.)

Puhdas ansiotulo lasketaan vähentämällä ansiotulosta luonnolliset vähennykset. Valtionverotuksen verotettava ansiotulo ja kunnallisverotuksen verotettava tulo saadaan vähentämällä verovuoden ansiotuloista ja kunnallisverotuksen verovuoden tulosta aikaisemmilta vuosilta vahvistetut ansiotulolajin tappiot. (Tuloverolaki 30 §.)

4.4 Korkotulon lähdevero

Luonnollinen henkilö ja kuolinpesä ovat velvollisia suorittamaan korkotulon lähdeveroa Suomessa tuloverolain mukaan. Korkotulon lähdeveroa on suoritettava seuraavista korkotuloista: talletusten, joukkolainojen, vaihtovelkakirja- ja optiolainojen korot sekä indeksilainojen tuotot. Osaketalletustilien tuotot ovat myös korkotulon lähdeveron alaisia, vaikka niiden tuotot ovat riippuvaisia osakekursien kehityksestä. (Laki korkotulon lähdeverosta 28.12.1990/1341.)

Lähdeverollisia korkoja ei lueta pääomatuloiksi. Korkotulon lähdeveron suuruus on 28 prosenttia talletukselle tai joukkovelkakirjalainalle maksetusta korosta vuonna 2011. Koron maksaja eli useimmiten talletuspankki perii samalla lähdeveron, kun korko maksetaan saajalle. (Laki korkotulon lähdeverosta 28.12.1990/1341.)

4.5 Arvopaperin luovutuksesta suoritettava varainsiirtovero

Arvopaperin omistusoikeuden luovutuksesta on suoritettava varainsiirtovero, jonka suuruus on 1,6 prosenttia kauppahinnasta. Arvopapereita vaihdettaessa tapahtuu kaksi luovutusta, jolloin kummankin luovutuksensaajan on suoritettava vero oman saantonsa osalta. Varainsiirtoveroa ei kuitenkaan makseta arvopaperipörssissä tehdyistä kaupoista. (Verohallinto 2010a.)

Osakkeen tai muun arvopaperin luovutuksensaajan tulee maksaa varainsiirtovero oma-aloitteisesti sekä antaa ilmoitus varainsiirtoverosta kotikuntansa vero-

toimistolle kahden kuukauden kuluessa luovutussopimuksen tekemisestä. (Verohallinto 2010a.)

4.6 Sijoitustoiminnan kansainvälinen verotus

Lähtökohtana on valtioiden pyrkimys ulottamaan verotusvaltansa mahdollisimman laajaksi. Verotuksen kansainvälinen ulottuvuus määräytyy kahden periaatteen eli asuinvaltioperiaatteen ja lähdevaltioperiaatteen pohjalta. Asuinvaltioperiaate tarkoittaa sitä, että henkilö on velvollinen maksamaan veronsa siinä valtiossa, missä asuu. Lähdevaltioperiaatteen mukaan verotuksen tulee tapahtua siinä valtiossa, missä tulo syntyy. Kansainvälinen kaksinkertainen verotus onkin tästä syystä kansainvälisen vero-oikeuden suurimpia ongelmia. (Niskakangas 2009, 97.)

Sijoitustoiminnan verotukseen vaikuttaa se, tehdäänkö sijoitus Suomeen vai ulkomaille. Kansainväliseen vero-oikeuteen kuuluu erityisesti kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistaminen ja kunkin valtion alueellisen verotuksen määrittäminen. Kansallinen verolainsäädäntö muodostaa lähtökohdan kansainvälisissä verotustilanteissa. (Kivioja ym. 2007, 188.)

Rajoitetusti verovelvollinen tarkoittaa sitä, että henkilöä ei voida pitää Suomessa asuvana. Rajoitetusti verovelvollisen saamista tuloista, kuten esimerkiksi osinko- ja korkotuloista, peritään lopullinen lähdevero, jolloin tuloista ei voida tehdä ollenkaan vähennyksiä. (Kivioja ym. 2007, 188.)

Toisesta valtiosta saatavan osingon verokohtelu riippuu siitä, onko Suomi solminut osingon verotusta koskevan verosopimuksen kyseisen valtion kanssa. Osinko verotetaan Suomessa samalla tapaa kuin suomalaisesta yhtiöstä saatu osinko, mikäli valtioiden kesken on tehty osingon verotusta koskeva verosopimus. Tässä tapauksessa veronalaiset määrät lasketaan samojen sääntöjen mukaan. Muusta kuin EU-valtiosta tai verosopimusvaltiosta saatu osinko luetaan aina kokonaisuudessaan veronalaiseen ansiotuloon. (Verohallinto 2011.)

4.7 Verosuunnittelu

Verosuunnittelun avulla voidaan alentaa maksettavia veroja ja sen seurauksena saavuttaa taloudellisesti edullisia vaihtoehtoja. Verovelvollinen joutuu miettimään sijoituksesta saatavan juoksevan tulon ja luovutusvoittojen verokohtelua, varallisuusveroa, varainsiirto- ja kiinteistöveroa sekä mahdollisesti perintöveroja tehdessään verosuunnittelua. (Manninen 2000, 17–18.)

Verotuksella on merkitystä sijoittajien käyttäytymiseen, ja verot voidaankin nähdä yhtenä kustannustekijänä, kun vertaillaan eri sijoitusmuotojen veroseuraamuksia. Verotuksella on tärkeä merkitys sijoittamisen lopulliseen tuottoon ja siitä syystä sijoittajan on syytä tutustua sijoittamisen verokohteluun viimeistään sijoituspäätöstä tehdessään. Verosuunnittelun avulla on pyritty perinteisesti saamaan verovapaita tuloja, joita tuloverojärjestelmässämme on kuitenkin vain vähän. Tulojen jakaminen ansiotuloksi ja pääomatuloksi on myös merkittävää verosuunnittelun kannalta. (Manninen 2000, 17–18; Ossa 2007, 24–25.)

Verosuunnittelu voidaan jakaa lyhyen ja pitkän aikavälin suunnitteluun. Lyhyen aikavälin verosuunnittelu on yleensä yhteen verovuoteen vaikuttavaa suunnittelua. Lyhyen aikavälin verosuunnitteluun liittyy esimerkiksi pyrkimys pienentää luovutusvoiton verotusta myymällä tappiollisiksi osoittautuneita osakkeita tai muuta sijoitusomaisuutta samana verovuonna kuin voitollinen myynti on tapahtunut. Pitkän aikavälin verosuunnitteluun liittyviä ratkaisuja voivat olla esimerkiksi omaisuuden siirtäminen mahdollisimman alhaisilla veroilla jälkipolville. Lisäksi sijoittaja voi myös miettiä, sijoittaako omissa nimissä vai yhtiön kautta. (Manninen 2000, 17–18; Ossa 2007, 24–25.)

5 SIJOITUSMUODOT JA NIIDEN VEROTUS

Tässä kappaleessa esitellään tarkemmin eri säästämis- ja sijoitusmuotoja ja miten niihin liittyvät verotusasiat tulee huomioida. Opinnäytetyö ei ota kuitenkaan kantaa siihen, mikä sijoitusmuoto on sijoittajalle paras vaihtoehto.

5.1 Talletukset

Talletuksille ominaisia piirteitä ovat niiden sopimusluonne ja vakioehtoisuus. Niitä tarjotaan lähtökohtaisesti rajoittamattomalle asiakaskunnalle siten, että tietyntyyppiset talletukset ovat ehdoiltaan samanlaisia kaikille asiakkaille. Eri pankkien tarjoamat talletustuotteet ovat kuitenkin perusominaisuuksiltaan varsin yhdenmukaisia. Eroavaisuudet liittyvät tuotteiden talletuskorkoon, tilin käytöstä perittävät palkkioihin ja tiliin liittyviin palveluihin. (Kontkanen 2010, 111–113.)

Tilisäästäminen on suosituin sijoitusmuoto juuri helppoutensa ja turvallisuutensa ansiosta. Moni suomalainen säilyttää varojaan *käyttötilillä*, joka on tarkoitettu ensisijaisesti päivittäisten raha-asioiden hoitamiseen. Käyttötilille maksettava korko vaihtelee pankeittain, mutta jää yleensä hyvin alhaiseksi. (Kontkanen 2010, 111–113.)

Tavallisen käyttötilin vaihtoehdoksi pankeilla on tarjottavana yleensä *määräaikaistilejä*. Asiakas voi valita pankin kanssa itselleen sopivan määränajan pituuden. Sijoitusaikaa vastaavan markkinakoron suuruus vaikuttaa tilille maksettavan koron määräytymiseen. Talletuksen summa, talletusaika sekä vallitseva markkinatilanne vaikuttavat tallettajalle maksettavan koron suuruuteen. Pankkien koron perusteena ovat euribor-korko, kiinteä korko tai pankkien omat primekorot. (Kontkanen 2010, 111–113.)

Asuntosäästöpalkkiotili (ASP) on tarkoitettu ensimmäistä omistusasuntoa varten säästäville 18–30-vuotiaille henkilöille. Ensiasunnon hankkija muodostaa pankin kanssa sopimuksen, jonka ehtojen mukaan hän sitoutuu säästämään vähintään 10 prosenttia asunnon hinnasta. Säästötavoitteen saavutettuaan asunnon hankkija saa pankilta edullista korkotukiluottoa, jos asunnon hankintahinta on säädetyissä rajoissa. ASP-tilille säästävä saa normaalin talletuskoron lisäksi erityisen lisäkoron, jonka suuruus vaihtelee pankeittain. Talletuskorko sekä lisäkorko ovat säästäjälle verovapaita. (Valtion ympäristöministeriö.)

Talletuksien verotus

Kotimaisten tilien korkotuloista peritään korkotulon lähdevero, jonka määrä on 28 prosenttia. Kotimaisten talletustilien korot ovat lähdeveron alaisia korkotuloja

siitä riippumatta, onko tuotto riippuvainen esimerkiksi rahamarkkinoiden tai osakekurssien kehityksestä. Talletustilien korkotuloja ei ilmoiteta veroilmoituksessa eikä tulonhankkimisesta aiheutuneita menoja voi vähentää verotuksessa. Pankki perii lähdeveron samalla, kun korko maksetaan säästäjälle. (Pörssisäätiö 2010, 10.)

5.2 Sijoitusrahastot

Sijoitusrahasto on sijoituskohde, jonka varoja sijoitetaan useisiin erilaisiin rahoitusvaihtoehtoihin, muun muassa osakkeisiin, korkoinstrumentteihin sekä muihin arvopapereihin. Sijoitusrahaston sijoitustoimintaa hallinnoi erillinen rahastoyhtiö, joka voi hoitaa useita eri rahastoja. (Pörssisäätiö 2009, 7.)

Sijoitusrahaston toiminta-ajatus perustuu siihen, että rahastoyhtiö kerää ensin sijoittajien varat yhteen ja sijoittaa ne useisiin eri kohteisiin. Rahastoyhtiö voi sijoittaa sijoitusrahaston varoja muun muassa osakkeisiin, korkoinstrumentteihin ja joukkovelkakirjoihin, jotka yhdessä muodostavat sijoitusrahaston. Rahastoyhtiö ei kuitenkaan ole sijoitusrahaston omistaja, vaan rahaston varat ovat siihen sijoittaneiden henkilöiden, yhteisöjen ja säätiöiden omistuksessa. (Pörssisäätiö 2009, 7-12.)

Rahastopääoma muodostuu sijoitusrahaston rahasto-osuuksista. Sijoitusrahaston pääoman suuruuteen vaikuttaa se, miten paljon sijoittajat myyvät ja lunastavat rahasto-osuuksiaan. Lisäksi pörssikurssien sekä korkotason muutokset vaikuttavat pääomaan. (Pörssisäätiö 2009, 7-12.)

Sijoitusrahaston tuotto perustuu rahaston sijoitusten tuottoihin, osinkoihin sekä sijoituskohteiden arvonnousuihin tai laskuihin. Sijoitusrahastot voidaan jakaa tuotto-profiilinsa perusteella joko tuottorahastoihin tai kasvurahastoihin. Tuotto-rahastot jakavat vuosittain voittoa rahasto-osuuksille voitto-osuuksina, mikä vastaa osakkeiden osingonjakoa. Kasvurahaston voitot sen sijaan lisätään rahasto-osuuden arvoon, jolloin vuotuista voittoa ei jaeta. (Pörssisäätiö 2009, 7-12.)

Sijoitusrahasto tarjoaa siihen sijoittajalle monia etuja, joista tärkein on varmasti sen helppous. Rahastosijoittaminen on yksinkertaisempaa kuin suora osakesi-

joittaminen ja sijoituksen kehitystä on helpompaa seurata. Sijoitusrahastoihin sijoittajat hyötyvät ammattimaisesta salkunhoidosta, sillä sijoittajan ei tarvitse itse seurata markkinoita. Sijoitusrahasto hajauttaa sijoituksia useisiin eri kohteisiin pyrkimyksenä vähentää mahdollisia riskejä. Rahastosijoittamisen muita etuja ovat mm. hyvä viranomaisvalvonta, helppo rahaksi muutettavuus sekä säästöt kaupankäyntipalkkioissa. (Pörssisäätiö 2009; NASDAQ OMX 2010, 47.)

Rahastosijoittamiseen liittyy erillisiä kuluja. Tyypillisimmät kulut, joita rahastoyhtiöt rahastosijoittajilta perivät, ovat mm. merkintä-, lunastus- ja hallinnointipalkkiot. Merkintäpalkkio on kotimaisissa rahastoissa keskimäärin yksi prosentti osuuden arvosta. Korkorahastojen merkintäpalkkio on pienempi kuin osakerahastojen. Rahastoyhtiö veloittaa rahastosijoittajilta vuosittain hallinnointi- ja säilytyspalkkion, jonka suuruus määritetään prosentteina rahaston arvosta. (Pörssisäätiö 2009; NASDAQ OMX 2010, 47.)

5.2.1 Sijoitusrahastotyytit

Finanssialan kirjallisuus (Ossa 2007, 15–16; Pörssisäätiö 2009.) jakaa sijoitusrahastot seuraaviin pääluokkiin: korkorahastot, osakerahastot, yhdistelmärahastot ja erikoisrahastot. Sijoitusrahastotyytit käydään seuraavaksi hieman tarkemmin läpi.

Korkorahastot jaetaan lyhyen ja pitkän koron rahastoihin. *Lyhyen koron rahastot eli rahamarkkinarahastot* sijoittavat euromääräisiin rahamarkkinainstrumentteihin ja muihin korkoa tuottaviin arvopapereihin. Sijoituskohteita voivat olla pankkien liikkeelle laskemat sijoitustodistukset ja valtion, kuntien ja eri yhtiöiden lyhytaikaiset velkasitoumukset ja joukkolainat. Rahaston sijoitusten keskimääräinen juoksuaika on enintään yksi vuosi.

Pitkän koron rahastot eli joukkolainarahastot sijoittavat valtioiden, julkisyhteisöjen tai yritysten liikkeelle laskemiin joukkovelkakirjalainoihin, joiden juoksuaika on yli 12 kuukautta.

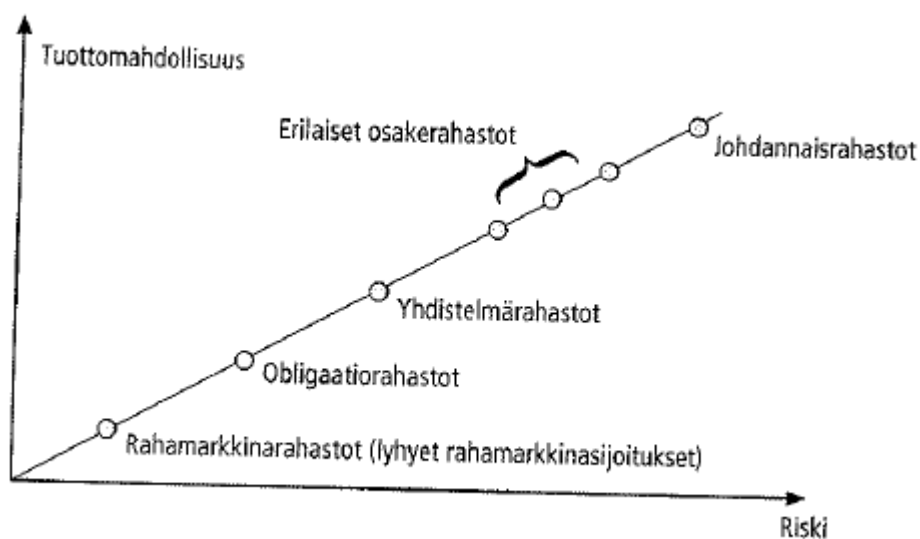
Osakerahastot sijoittavat nimensä mukaisesti osakkeisiin. Osakerahasto sijoittaa osakkeisiin esimerkiksi sijoituskohteiden maantieteellisen sijainnin tai sijoituskohteina olevien yritysten koon tai toimialan perusteella. Sijoitusalueena voi

olla esimerkiksi kotimaa, euroalue, Eurooppa, Pohjoismaat, koko maailma tai niin sanotut kehittyvät markkinat, kuten esimerkiksi Venäjä, Latalainen Amerikka tai Aasia. Osakerahastojen painopiste kohdennetaan useasti joko arvo-osakkeisiin tai kasvuosakkeisiin. (Ossa 2007, 15–16; Pörssisäätiö 2009.)

Yhdistelmärahastot sijoittavat sekä pörssiosakkeisiin että korkoa tuottaviin kohteisiin. Näin pyritään yhdistämään korko- ja osakerahastojen hyvät puolet. Salkunhoitaja voi markkinatilanteen mukaan muuttaa osake- ja korkosijoitusten jakaumaa salkussa. (NASDAQ OMX 2010, 49.)

Erikoisrahastot ovat esimerkiksi johdannaisiin sijoittavia vipurahastoja tai Hedge fund-rahastoja, jotka tavoittelevat positiivista tuottoa kaikissa markkinaolosuhteissa. Johdannaisia käytetään lisätuottojen hankintaan sekä myös arvopapereihin liittyvien riskien hallintaan. Johdannais-instrumenttien avulla vipurahaston osakeriski voi kasvaa kaksinkertaiseksi, jolloin rahaston arvo reagoi osakekursien muutoksiin kaksinkertaisella voimakkuudella. Vipurahastojen osuuden arvo voi heilahdella lyhyellä aikavälillä huomattavan paljon, mutta pitkällä aikavälillä vipurahastot pyrkivät saamaan osakemarkkinoita korkeamman tuoton ottamalla selkeästi suurempia riskejä kuin muut osakerahastot. (Anderson & Tuhkanen 2004, 312–314; NASDAQ OMX 2010, 49.)

Kuviosta 8 voidaan nähdä eri sijoitusrahastotyyppien riski- ja tuottoakselit.

Kuvio 8 Rahastojen riski- ja tuottoakseli (Jokela, Lammi, Lohi & Silvola 2009, 110.)

Kuviossa 8 nähdään rahamarkkinarahastojen, obligaatorahastojen, yhdistelmärahastojen, erilaisten osakerahastojen ja johdannaisrahastojen tuoton ja riskin suhde.

5.2.2 Sijoitusrahaston verotus

Sijoitusrahastojen tuotot muodostuvat kertyneen säästön arvonnoususta tai arvon alenemisesta. Tuottorahastojen kerryttämä tuotto jaetaan osakkeenomistajille, jotka maksavat voitto-osuudestaan veroa vuosittain. Kasvurahastoihin liittyy tuoton verotuksen lykkääntymisetu, jonka ansiosta tuotto kasvaa rahastossa verovapaasti korkoa korolle. (Kivioja ym. 2007, 101; Pörssisäätiö 2009, 28; NASDAQ OMX 2010, 148.)

Sijoitusrahasto-osuuksien tuotot ovat veronalaista pääomatuloa, joista peritään 28 prosentin vero (v. 2011). Vero pidätetään tuotosta sen maksun yhteydessä. Rahastoyhtiö antaa sijoitusrahasto-osuuksien ja niistä saatujen tuotto-osuuksien tiedot suoraan verottajalle, jolloin ne näkyvät valmiina esitätetyssä veroilmoituksessa. (NASDAQ OMX 2010, 148.)

Kasvurahastojen osalta arvonnousu verotetaan vasta säästöjen nostovaiheessa. Kasvurahasto-sijoittajien saama tuotto muodostuu rahasto-osuuden myynnistä saatavasta myyntivoitosta, joka on veronalaista pääomatuloa. Sijoitusrahaston tuotto-osuuksien vaihto kasvuosuuksiksi ja päinvastoin on verovapaata, mikäli se tapahtuu saman sijoitusrahaston sisällä. Siirto saman tai eri rahastoyhtiön hallinnoimaan rahastoon ei kuitenkaan ole verovapaata, koska siirtäminen tapahtuu osto- ja myyntitapahtuman kautta. (Kivioja ym. 2007, 101; Pörssisäätiö 2009, 28; NASDAQ OMX 2010, 148.)

Vähennyskelpoiset menot

Sijoitusosuuksien tuotosta saa vähentää tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä johtuneet kulut sekä vähennyskelpoiset korkomenot, joita ovat esimerkiksi tulon hankkimista varten otetun lainan sekä oman asunnon lainan korot. Vähennys-

kelpoisia kuluja ovat 50 euron suuruisen omavastuun ylittävältä osalta olevat omaisuuden hoitomaksut. Jos menot ovat suuremmat kuin pääomatulot, säästäjä voi vähentää 28 prosenttia alijäämästä ansiotulonsa verosta. (Kivioja ym. 2007, 101–107.)

Luovutusvoitto lasketaan vähentämällä luovutushinnasta todellinen hankintameno ja hankinnasta aiheutuneet kulut. Luovutusvoitto on pääomatulon alaista verotettavaa tuloa. (Kivioja ym. 2007, 101–107.)

Hankintameno-olettamaan vaikuttaa osuuksien myyntihinta ja osuuksien omistusaika. Tämä tarkoittaa sitä, että vähintään 10 vuotta omistettujen rahasto-osuuksien hankintamenoksi oletetaan 40 prosenttia myyntihinnasta ja lyhyemmän aikaa omistettujen 20 prosenttia myyntihinnasta. (Kivioja ym. 2007, 101–107.)

5.3 Osakkeisiin sijoittaminen

Osakeyhtiön liikkeelle laskemaa oman pääoman ehtoista arvopaperia kutsutaan osakkeeksi. Osakepääoma muodostuu osakeyhtiön perustajien yritykseen sijoittamista varoista. Osake on siis osuus osakeyhtiöstä. Osakkeen nimellisarvo voidaan määrätä joko yhtiöjärjestyksessä tai sille lasketaan kirjanpidollinen vasta-arvo jakamalla osakepääoma osakkeiden lukumäärällä. (Anderson & Tuhkanen 2004, 119–121; Kivioja ym. 2007, 65.)

Noteeratut osakkeet ovat arvopaperipörssissä julkisen kaupankäynnin kohteena olevia osakkeita. Julkisella kaupankäynnillä tarkoitetaan sitä, että osakekauppa käydään pörssissä, jossa sille muodostuu markkinahinta. Pörssi- eli listayhtiöillä on velvollisuus tiedottaa osakkeensa arvoon vaikuttavista asioista. Noteeraamattomat osakkeet ovat puolestaan osakkeita, jotka eivät ole julkisen kaupankäynnin kohteena. (Anderson & Tuhkanen 2004, 119–121; Kivioja ym. 2007, 65; NASDAQ OMX 2010, 23.)

Sijoittajasta tulee samalla pörssi-yhtiön omistaja sijoittaessaan suoraan pörssi-yhtiön osakkeisiin. Lähtökohtaisesti kaikki osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläiset oikeudet. Sijoittajalla on osakeomistuksensa perusteella oikeus osallistua yhtiö-

kokoukseen. Yhtiökokouksissa käsiteltävissä asioissa kukin osake tuottaa yhden äänen, ellei yhtiöjärjestyksessä ole toisin määrätty. (Pörssisäätiö 2007.)

Laskemalla liikkeelle osakkeita yritys saa uusia omistajia, jotka sijoittavat varojaan yrityksen toimintaan. Osakkeenomistajat voivat saada yhtiön voitoista osinkoa, jolloin myös osakkeenomistajan varallisuus kasvaa. Yhtiö voi käyttää myös jakamatta jätetyn voiton esimerkiksi investointeihin kasvattaakseen yhtiön arvoa. (Pörssisäätiö 2007.)

Osakkeiden kurssit vaihtelevat tarjonnan ja kysynnän mukaan. Osakkeiden tuottoa on vaikeaa arvioida etukäteen, mutta osakkeet pyritään hinnoittelemaan osakemarkkinoilla niin, että niistä saatava tuotto vastaa niihin sisältyvää riskiä. Osakkeiden hinnanvaihteluun ja kaupankäyntiin liittyvät riskit ovat tyypillisimpiä osakesijoittamisen riskejä. Lisäksi on mahdollisuus menettää koko sijoitettu pääoma, mikäli osakeyhtiö ajautuu konkurssiin. (Kallunki ym. 2002, 94; Kontkanen 2009, 120.)

5.3.1 Osakkeiden hankinta ja kulut

Osakekaupassa käytetään ns. arvo-osuusjärjestelmää, johon kuuluvat kaikki pörssiyhtiöt. Sijoittajan omistamat pörssiyhtiöiden osakkeet kirjataan arvo-osuuksina arvo-osuustileille. Sijoittajat eivät voi olla suoraan yhteydessä pörssiin, joten kaupankäynnissä on käytettävä välittäjäyrityksiä. Sijoittajat antavat osto- tai myyntitoimeksiantonsa välittäjäyrityksille, jotka hoitavat osakekaupankäyntiä. Osakevälittäjinä toimivat pankit ja pankkiiriliikkeet. (NASDAQ OMX 2010, 55–56.)

Sijoittajan on tehtävä välittäjän kanssa yleissopimus ennen varsinaisen toimeksiannon antamista. Yleissopimuksessa sovitaan mm. arvo-osuustilin käyttämisestä, rahaliikenteen hoitamisesta sekä yksittäisten toimeksiantojen hoitamisesta. Välittäjä hoitaa toimeksiannon syöttämisen elektroniseen kaupankäyntijärjestelmään tarjoukseksi. Osto- ja myyntitarjoukset sitovat sijoittajaa toimeksiannossa määriteltyjen ehtojen mukaisesti. Pörssiarvopapereiden myynneistä tai vaihdoista ei tarvitse maksaa varainsiirtovero. (NASDAQ OMX 2010, 56–57.)

Välittäjäyritykset, arvo-osuusrekisterin pitäjät ja pörssi perivät palkkioita tarjoamistaan palveluista. Sijoittajien tekemistä kaupoista peritään kaupankäyntipalkkio, jonka suuruus lasketaan yleensä prosentteina tehdyn kaupan euromäärästä ja maksetaan välittäjäyritykselle. Kaupankäyntipalkkioiden lisäksi sijoittajille aiheutuvia kuluja voivat olla arvo-osuuksien säilyttämisestä ja siirroista aiheutuneet kulut, jotka maksetaan arvo-osuusrekisterin pitäjälle. Tietoa mahdollisista kuluista saa parhaiten arvo-osuusrekisterin pitäjiltä eli pankeilta, pankkiiriliikkeiltä ja arvopaperikeskukselta. (NASDAQ OMX 2010, 56–57, 65–66.)

5.3.2 Osakkeiden verotus

Osakesijoituksista saadaan tuottoa osinkoina. Osingon verotus riippuu siitä, onko osinko peräisin julkisesti noteeratusta yhtiöstä vai listaamattomasta yhtiöstä. Ratkaisevaa on se, että yhtiö on julkisesti noteerattu sinä päivänä, kun yhtiökokous on tehnyt päätöksen osingonjaosta. Julkisesti noteeratulla yhtiöllä tarkoitetaan yhtiötä, jonka osakkeet ovat olleet kaupankäynnin kohteena:

- OMX Nordic Exchange Helsinki Oy:n pörssilistalla tai Prelistalla,
- muulla säännellyllä markkinalla Euroopan talousalueella,
- muulla viranomaisen valvonnassa olevalla markkinalla Euroopan talousalueen ulkopuolella,
- monenkeskisessä kaupankäynnissä Euroopan talousalueella 9.11.2007 tai sen jälkeen sillä edellytyksellä, että osake on otettu kaupankäynnin kohteeksi yhtiön hakemuksesta tai sen suostumuksella. (Tuloverolaki 30.12.1992/1535)

Julkisesti noteeratun yhtiön maksamasta osingosta 70 prosenttia on verotettava pääomatuloa ja 30 prosenttia verovapaata tuloa. Julkisesti noteeratulta yhtiöltä saatu osinkoa katsotaan aina pääomatuloksi. Pääomatulon vero on 28 prosenttia vuonna 2011. Osakkeisiin sijoittaja maksaa siis saamastaan osinkotulosta veroa 19,60 prosenttia ($28/100 \times 70$). (Verohallinto 2011.)

Muista kuin julkisesti noteeratuista yhtiöistä saatu osinko jaetaan verotuksessa pääomatuloksi ja ansiotuloksi. Osinko katsotaan pääomatuloksi siihen määrään

asti, joka vastaa osakkeen matemaattiselle arvolle laskettavaa 9 prosentin vuotuista tuottoa. Yhtiön edellisenä vuonna päättyneen tilikauden taseen perusteella määritetään matemaattinen arvo. Yhtiön nettoverallisuus jaetaan ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä, jolloin saadaan yhden osakkeen matemaattinen arvo. (Verohallinto 2011.)

Listamattomilta yhtiöiltä verovuoden aikana saadut pääomatulo osingot ovat verovapaita 90 000 euroon asti. Ylimenevästä osasta verovapaata tuloa on 30 prosenttia ja veronalaista pääomatuloa 70 prosenttia. (Verohallinto 2011.)

Jos osinko ylittää osakkeen matemaattiselle arvolle lasketun 9 %:n tuoton, ylitettävä osa verotetaan ansiotulona. Ansiotulo-osingosta verovapaata tuloa on 30 prosenttia ja veronalaista tuloa 70 prosenttia. Veronalaisen ansiotulo-osingon veroprosentti määräytyy progressiivisen veroasteikon mukaan ja siihen vaikuttavat verovelvollisen kaikki ansiotulot. (Verohallinto 2011.)

Myyntivoittojen verotus

Myyntivoitto on tuotto, joka syntyy, kun osakkeet myydään hankintahintaa korkeammalla hinnalla. Sekä kotimaisista että ulkomaisista arvopapereista saadut myyntivoitot ovat veronalaista tuloa. Ne katsotaan pääomatuloksi ja verotetaan siten pääomatuloverotuksessa 28 prosentin verokannalla (v. 2011).

Osakkeiden hankintahinta voidaan määrittää kahdella tapaa: hankintameno-olettaman tai todellisen hankintahinnan mukaan. Vähintään kymmenen vuotta omistettujen osakkeiden hankintameno-olettama katsotaan 40 prosentiksi myyntihinnasta ja lyhyemmän aikaa omistettujen 20 prosentiksi. Myyntivoitto voidaan laskea myös siten, että luovutushinnasta vähennetään hankinnasta aiheutuneet kulut. (NASDAQ OMX 2010, 146.)

Pienten myyntivoittojen verotus muuttui vuodesta 2006 alkaen. Tuloverolain 48 pykälän (30.12.1992/1535) mukaan

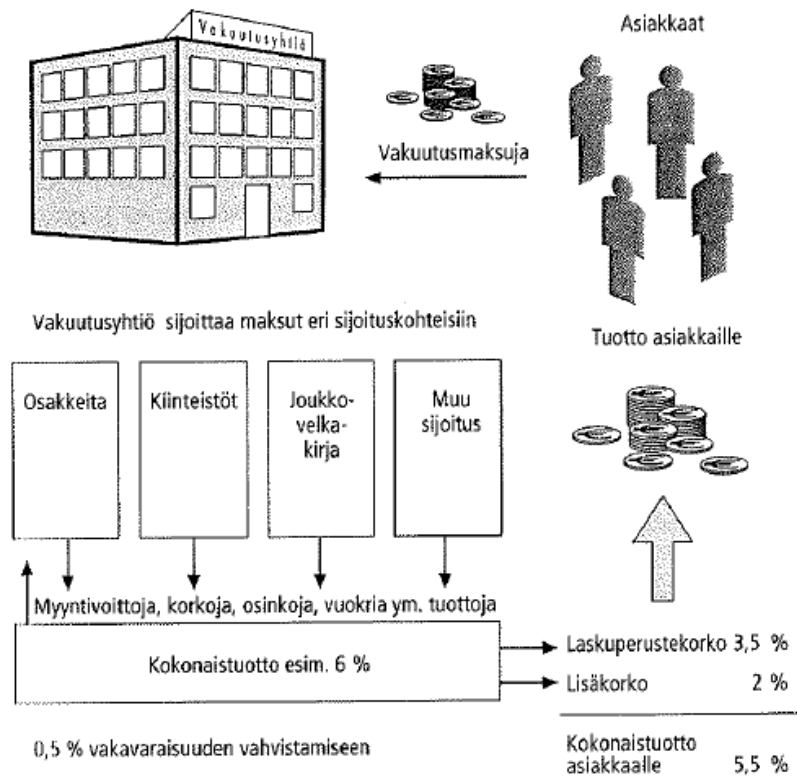
”luonnollisen henkilön tai kuolinpesän saama omaisuuden luovutusvoitto ei ole veronalaista tuloa, jos verovuonna luovutetun omaisuuden yhteenlasketut luovutushinnat ovat enintään 1 000 euroa.”

5.4 Vakuutussäästäminen

Vakuutussäästäminen on säästämistä tai sijoittamista henkivakuutuslaitosten tulevaisuutta varten. Esimerkiksi säästövakuutukset, eläkevakuutukset ja kapitaalisopimukset ovat vakuutussäästämistuotteita.

Vakuutussäästämisenä on kaksi erilaista tuottotapaa: laskuperustekorkoinen ja sijoitussidonnainen. Laskuperustekorkoisessa sijoituksessa tuotto muodostuu vakuutusyhtiön maksamasta laskuperustekorosta ja sen lisäksi maksettavista asiakashyvytyksistä sekä lisäkoroista. Vakuutusyhtiö maksaa lisäkorkoa sen mukaan, miten sen oma sijoitustoiminta on menestynyt ja tuottanut. Laskuperustekorko sovitaan vakuutusyhtiön kanssa etukäteen ja takaa vähimmäistuoton asiakkaan vakuutussäästöille. Sosiaali- ja terveysministeriö päättää suurimman sallitun laskuperustekoron. (Anderson & Tuhkanen 2004, 247–251; Kontkanen 2009, 134.)

Seuraavasta kuvista 9 nähdään, kuinka tuotto muodostuu laskuperustekorkoisessa sijoituksessa.

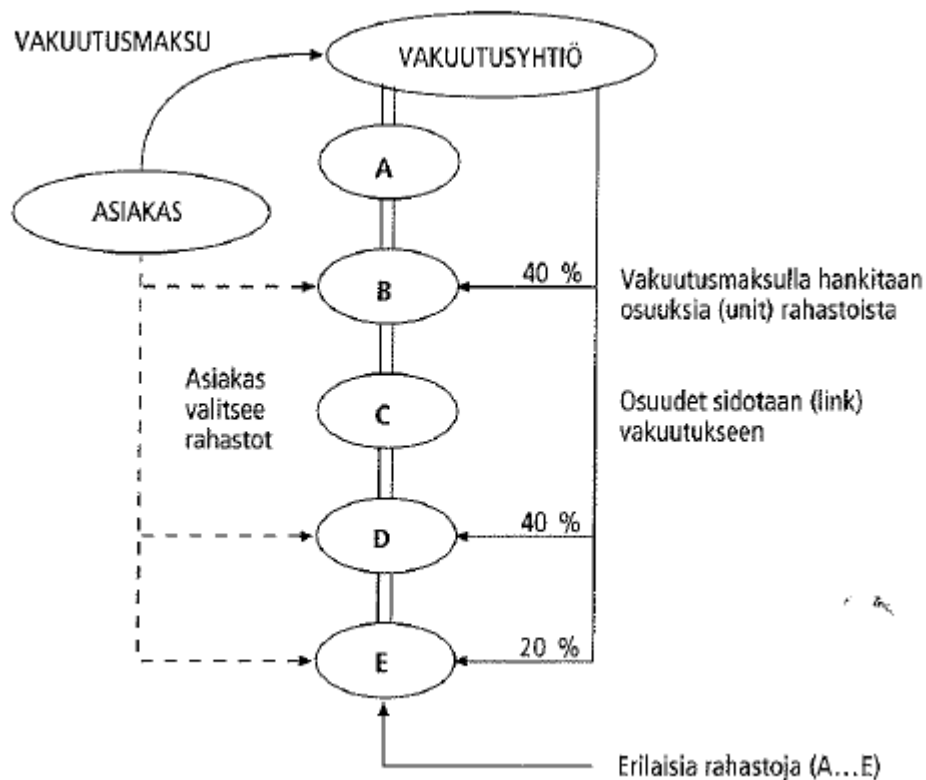

Kuvio 9 Laskuperustekorkoinen sijoitus (Jokela ym. 2009, 103.)

Kuvio 9 havainnollistaa, kuinka laskuperustekorkoinen sijoitus muodostuu. Asiakkaat maksavat maksuja vakuutusyhtiöön, joka sijoittaa maksut eri sijoituskohteisiin. Kuvioista nähdään, kuinka vakuutuksen kokonaistuotto muodostuu laskuperustekorosta sekä lisäkoroista.

Sijoitussidonnainen vakuutussijoitus tarkoittaa sitä, että vakuutuksenottaja valitsee tarjolla olevista sijoituskohteista itselleen mieluisimmat. Sijoituskohteina käytetään useimmiten erilaisia sijoitus- tai muita rahastoja. Vakuutusyhtiöiden tarjoamasta rahastovalikoimasta löytyy yleensä myös valmiiksi tasapainotettuja yhdistelmärahastoja tai rahamarkkinarahastoja, jotka vähentävät asiakkaan riskiä merkittävästi. (Jokela ym. 2009, 106–108.)

Vakuutuksenottajan sijoitettavien varojen arvo sidotaan hankittujen rahastosuuksien arvoon eli kurssiin. Sijoitussidonnainen tuotto määräytyy sijoituskohteiden arvonkehityksen perusteella ja tuotto on täysin markkinoista kiinni. Niiden suosio perustuu pääosin niiden parempaan tuotto-odotukseen, mutta riski sen saavuttamisessa on olemassa. Sijoitussidonnaiset vakuutukset sopivat niille, jotka seuraavat aktiivisesti rahastokursseja, tekevät rahastomuutoksia suhdanteiden mukaan ja joiden sijoitusajanjakso on suhteellisen pitkä. Seuraava kuvio toimii esimerkkinä sijoitussidonnaisesta tuottotavasta. (Jokela ym. 2009, 106–108; Kontkanen 2009, 134.)

Kuvio 10 Sijoitussidonnainen tuottotapa (Jokela ym. 2009, 105.)

Yllä olevasta kuviosta nähdään, kuinka sijoitussidonnainen tuotto muodostuu vakuutuksenottajalle.

5.4.1 Säästövakuutus

Säästövakuutus on pitkäaikaiseen säästämiseen sopiva valinta. Asiakas voi maksaa säästövakuutukseen tietyn kertamaksun tai tehdä suunnitelman säännöllisestä säästämisestä. Vakuutusyhtiö säilyttää asiakkaan maksamia vakuutusmaksuja niiden kerryttäessä samalla tuottoa asiakkaan hyväksi. Säästövakuutuksessa sovitaan, kuinka kauan vakuutus on voimassa. Säästöt palautetaan vakuutuksenottajalle, mikäli hän elää säästöjen erääntymishetkellä. Vakuutusehdoista selviää, onko säästövakuutuksen ennaikainen nostaminen mahdollista. Säästön ennaikainen nostaminen ei ole useinkaan taloudellisesti kannattavaa, sillä vakuutusyhtiöt voivat periä siitä nostoprovisioita. (Jokela ym. 2009, 95; Kontkanen 2009, 135.)

Jos vakuutuksen ottaja kuolee vakuutusaikana, jäävät vakuutuksen säästöt vakuutusyhtiölle. Säästövakuutuksiin liitetään yleensä henkivakuutus kuoleman varalta, joka kattaa tietyn osuuden säästösummasta. Kuolemanvaraturvan määrä voi vastata suurin piirtein vakuutuksen rahastoarvoa tai olla määritelty jopa suuremmaksi. (Jokela ym. 2009, 95; Kontkanen 2009, 135.)

Säästöjen tuotto muodostuu joko siten, että vakuutusyhtiö sijoittaa parhaaksi katsomallaan tavalla asiakkaat varat ja maksaa säästöille korkoa. Toinen vaihtoehto on se, että vakuutusyhtiö sijoittaa säästöt asiakkaan toiveiden mukaisesti ja niiden tuotto riippuu täysin sijoituskohteiden arvon kehityksestä. Vakuutukseen säästäminen on helppoa ja vaivatonta, sillä sijoitusammattilaiset huolehtivat sijoituskohteiden ja omaisuuden hoidosta koko vakuutusajan. (Jokela ym. 2009, 95; Kontkanen 2009, 135.)

Vakuutusyhtiön perimiä kuluja aiheutuu mm. vakuutusten myynnistä, sopimusten ja muutosten käsittelystä, rahaliikenteen hoidosta sekä varsinaisen säästö-pääoman hallinnoimisesta. Vakuutusyhtiöillä on useita vaihtoehtoja liikekulujen perimiseen. Jokaisesta asiakkaan maksamasta vakuutusmaksusta voidaan periä tietty prosentti, joka kattaa vakuutusyhtiön kulut koko sopimuskaudella. Toinen vaihtoehto on, että liikekulut voidaan periä kertyneestä säästöä jatkuvina, pienempinä erinä esimerkiksi vuosittain. (Jokela ym. 2009, 95, 98–99; Kontkanen 2009, 135.)

Finanssialan Keskusliitto kiinnitti huomiota vuonna 2005 siihen, että kuluttajien on vaikeaa vertailla keskenään yksilöllisten eläkevakuutuksien kuluja ja tämän seurauksena henkivakuutusyhtiöiden tulisi ilmoittaa tuotteidensa kustannukset yhdenmukaisella tavalla, jotta kuluttajat saavat vertailukelpoista tietoa tarjolla olevien vaihtoehtojen kustannuksista. (Jokela ym. 2009, 95, 98–99; Kontkanen 2009, 135.)

Säästövakuutusten verotus

Säästövakuutuksessa sijoituksen tuotto verotetaan pääomatulona (28 %, v. 2010) kuten myös muidenkin sijoitusten tuotto. Perinteiselle säästövakuutukselle vuosittain kertyvää tuottoa verotetaan vasta vakuutusajan päättyessä. Sijoi-

tussidonnaisissa vakuutuksissa rahastoja voi siirtää sijoituskohteesta toiseen ilman että siihen mennessä kertynyt tuotto joutuu pääomaverotuksen kohteeksi. (Pörssisäätiö 2010.)

Jos vakuutuskorvaus maksetaan vakuutuksen ottajan lähiomaiselle, tuotosta menee pääomaverot ja vakuutuksen säästösummasta lahjavero. Lähiomainen voi kuitenkin saada verovapaasti 8500 euroa säästösummasta kolmen vuoden välein. Kuolemantapauksessa vakuutuskorvaus on verovapaata tuloa, mutta se verotetaan perintöverotuksessa. Kuolemantapauskorvaus on verovapaata 35 000 euroon asti ja puolison saamasta korvauksesta aina vähintään puolet. (Pörssisäätiö 2010.)

5.4.2 Eläkevakuutus

Eläkevakuutuksen käyttötarkoitus on eläketurvan täydentäminen. Vapaaehtoisessa eläkevakuutuksessa vakuutuksen ottaja maksaa vakuutusmaksuja, joiden perusteella vakuutusyhtiö maksaa eläkettä sovitussa eläkeiässä. Jatkuva-
maksuisessa eläkevakuutuksessa sovitun eläkeiän on yleensä oltava vähintään 62 vuotta. Maksetut vakuutusmaksut ja niille kertyneet tuotot määräävät vakuutuksesta saadun eläkkeen suuruuden. Eläkevakuutuksen tuotto määräytyy joko perinteisellä laskuperustekorkoisella tai sijoituskorkosidonnaisella tavalla. (Jokela ym. 2009, 131.)

Eläkkeen maksaminen sidotaan siihen, että vakuutettu on elossa eläkeiän täyttäessään. Eläke maksetaan aina vakuutetulle eli edunsaajalle, eikä tätä määräystä voi kiertää. Tarkoituksena on varmistaa, että eläkevakuutus toimii nimenomaan eläketurvan täydentäjänä. Vakuutettu saa ensimmäisen eläke-erän eläkeiän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alusta. (Jokela ym. 2009, 132; Kontkanen 2009, 135–136.)

Eläkkeen maksaminen päättyy, mikäli vakuutettu kuolee. Tämän seurauksena vakuutuksen rahasto jää vakuutusyhtiölle. Lähes jokaiseen eläkevakuutukseen kuitenkin liitetään henkivakuutusmuotoinen turva vakuutetun kuoleman varalta. Kuolintapaussumma määritetään vastaamaan edunsaajien kannalta sitä mene-

tystä, joka aiheutuu eläkevakuutussäästöjen jäämisestä vakuutusyhtiöön. (Jokela ym. 2009, 134 - 135.)

Eläkevakuutuksen takaisinostomahdollisuutta on hyvin voimakkaasti rajoitettu. Takaisinoston rajoittamisella pyritään estämään, ettei verotuksellisesti suosittavaa eläkevakuutusta käytetä väärin. Vanhoissa eläkevakuutuksissa takaisinostomahdollisuutta ei ole välttämättä lainkaan. Uusissa eläkevakuutuksissa takaisinosto sallitaan vain poikkeustilanteissa. Vakuutuslalla takaisinoston on sovittu olevan mahdollista vain seuraavissa tapauksissa:

- vakuutettu on ollut pitkäaikaisesti työtön,
- vakuutetun puoliso on kuollut,
- vakuutetun avioliitto on purkautunut,
- yritysten ottamissa vakuutuksissa sallittua, jos vakuutetun työsuhde yritykseen päättyy. (Jokela ym. 2009, 133.)

Eläkevakuutusten verotus

Verolainsäädännön muutoksen seurauksena eläkevakuutusten verokohtelu muuttui vuoden 2010 alusta. Eläke ja muut suoritukset, jotka saadaan vapaaehtoisesta yksilöllisestä eläkevakuutuksesta, ovat veronalaista tuloa. Kaikki 6.5.2004 tai sen jälkeen otettujen vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten perusteella maksettavat eläkkeet ovat pääomatuloa. (Verohallinto 2010b.)

Ennen 6.5.2004 otettujen vapaaehtoisten yksilöllisten vakuutusten perusteella maksettavat eläkkeet voivat olla sekä ansio- että pääomatuloa. Ansiotulosta vähennettyjen vakuutusmaksujen ja niiden tuoton perusteella määräytyvä eläke on ansiotuloa. Muilta osin eläke katsotaan pääomatuloksi. Eläkkeen tulolaji ilmoitetaan kuitenkin vakuutusyhtiöiden vuosi-ilmoituksissa. (Verohallinto 2010b.)

Euroopan talousalueen vakuutusyhtiöstä otetun eläkevakuutuksen maksut voidaan vähentää samalla tapaa verotuksessa kuin suomalaisesta yhtiöstä otetun vakuutuksen maksut. (Verohallinto 2010b.)

Eläkevakuutuksen maksujen verovähennysoikeus

Henkilön itselleen tai puolisolle otetun vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksut ovat vähennyskelpoisia verotuksessa. Niiden maksujen vähennyskelpoisuus edellyttää, että vanhuuseläkkeen maksamisen alkamisikä on sama tai myöhempi kuin työntekijän eläkelain mukainen vanhuuseläkkeeseen oikeuttava ikä. Eläkevakuutus maksujen vähennyksen enimmäismäärä on 5000 euroa. Maksut vähennetään aina vakuutetun pääomatuloista. (Verohallinto 2010b.)

5.5 Pitkäaikaissäätämistilit

Laki pitkäaikaissäätämistilistä on ollut voimassa vuoden 2010 alusta. Pitkäaikaissäätämistili, lyhyesti PS-tili, syntyy asiakkaan tehdessä säästämissopimuksen esimerkiksi pankin, rahastoyhtiön tai sijoituspalveluyrityksen kanssa. Säästämissopimuksessa määritetään, mihin varoja sijoitetaan, minkälaisen riskin säästäjä on valmis ottamaan sekä kuinka maksuja maksetaan. Vain luonnolliset henkilöt voivat solmia PS-sopimuksia ja siitä syystä esimerkiksi työnantaja ei voi tehdä PS-sopimusta työntekijänsä puolesta. (Veronmaksajain Keskusliitto 2010.)

Säästäjä maksaa rahatalletuksia sopimuksessa määritetyille PS-tilille, josta palveluntarjoaja sijoittaa varoja sopimuksessa sovitulla tavalla erilaisiin sijoituskohteisiin. PS-tilille sijoitettuja varoja on mahdollista sijoittaa edelleen esimerkiksi osakkeisiin tai sijoitusrahasto-osuuksiin. PS-tilin tuottoa ei veroteta säästämisajana, vaan vasta varoja nostettaessa. (Veronmaksajain Keskusliitto 2010.)

Säästäjä omistaa PS-sopimuksen varat, mutta niiden nostaminen on pääsääntöisesti mahdollista vasta, kun säästäjä on saavuttanut eläkeiän (tällä hetkellä 63 vuotta). Säästöjen nosto ennen eläkeikää ei ole mahdollista ilman korotettuja veroseuraamuksia. Säästöjen ennenaikaisen noston erikoistilanteita ovat kuitenkin mm. vähintään vuoden kestänyt työttömyys, työkyvyttömyys, puolison kuolema sekä avioerotilanne. (Veronmaksajain Keskusliitto 2010.)

Pitkäaikaissäätöihin liittyviä maksuja ovat mm. tilinhoitomaksut, nostomaksut, sopimuksen siirto- ja irtisanomismaksut. Palveluntarjoajat määrittävät pitkäai-

kaissäästämistileihin liittyvät kustannukset. Seuraavasta kuviosta 11 nähdään eri palveluntarjoajien perimiä maksuja. (Verohallinto 2009; Veronmaksajain Keskusliitto 2010.)

Pitkäaikaissäästöihin liittyviä maksuja			
Tuotenimi	Tilinhoitomaksu	Nostomaksu	Sopimuksen siirto- ja irtisanomis-maksu
Aktia PS	€ 3/kk (1)	ei	€ 100
Eufex PS-Eläke	€ 2/kk	ei	1-2 % säästöistä
Evli PS-Eläke	ei/kyllä (2)	1% nostosummasta	0,5 % säästöistä (min. €150)
ps.Hypo	ei	ei	€ 150
Nordea PS-sopimus	ei	ei	€ 50 + 1 % säästöistä
OP-eläkesäästö	ei (3)	€ 2-4/maksu	Todelliset välittömät kulut
Sampo Pankki Kissanpäivät Säästämissopimus	ei (3)	ei	€ 100
Säästöpankki PS-eläkesopimus	0,25 % (min € 2/kk) (4)	0,5 % nostosummasta	€ 200
Tapiola Pankki PS-tili	ei	1 % nostosummasta	€ 150

1) Ensimmäisenä vuonna ei tilinhoitomaksua.

2) Sijoitusrahastoihin ja/tai pankkituotteisiin ei liity hoitomaksua. Suomalaisista ja ruotsalaisista arvopaperisijoituksista peritään 0,3 % p.a. säilytyksen arvosta, muista 1,0 % p.a.säilytyksen arvosta.

3) Eri sijoituskohteisiin liittyvät palkkiot määräytyvät palveluntarjoajan hinnaston mukaisesti.

Kuvio 11 Pitkäaikaissäästöihin liittyviä maksuja eri palveluntarjoajilta (Taloussanomien.)

Kuviosta 11 nähdään, millaisia pitkäaikaissäästämistileihin liittyviä maksuja eri palveluntarjoajat perivät. Kuviossa on vertailtu mm. Aktian, Evlin, Nordean, OP:n, Sampo Pankin, Säästöpankin sekä Tapiolan tarjoamien pitkäaikaissäästämistuotteiden mahdollisia kuluja, joita he perivät henkilöasiakkailtaan.

Pitkäaikaissäästämistilien verotus

PS-tililtä nostettavat varat verotetaan pääomatulona (28 %, vuonna 2011). Pääomatulona verotettavat säästövarat muodostuvat PS-tilin maksuista eikä niille kertyneestä tuotosta. Pitkäaikaissäästämissopimuksen maksuja voidaan vähentää säästäjän pääomatuloista. Vähennyskelpoinen summa on kuitenkin enintään 5 000 euroa kalenterivuodessa. Kyseinen yläraja koskee PS-sopimuksen ja vapaaehtoisten eläkevakuutuksen maksujen yhteenlaskettua määrää. Verovähennysten edellytys on, että eläkesäästöjä nostetaan vasta, kun säästäjä on eläkeiässä. Säästövaroihin oikeutetulla ei välttämättä ole pääomatuloja, joista maksut olisi mahdollista vähentää. Siinä tapauksessa maksut voidaan vähentää ansiotulojen veroista erityisenä alijäämähyvityksenä. Enintään 28 prosenttia maksujen määrästä on vähennyskelpoista ansiotulojen verosta. (Verohallinto 2009.)

Säästöt verotetaan sekä tulona että perintönä eläkesäästäjän kuoleman tapauksessa. Nostamattomien säästövarojen arvo määritetään kuolinhetken mukaisen arvon mukaan ja varat verotetaan kuolinpesän tai testamentinsaajan pääomatulona. Pääomatulon veroprosentti on 28 prosenttia vuonna 2011. Loppuosa varoista verotetaan perintöverotuksessa perintönä. (Verohallinto 2009.)

6 CASE: SVENSKA HANDELSBANKEN AB (JULK), SUOMEN SIVUKONTTORITOIMINTA

Handelsbanken on Pohjoismaissa toimiva rahoitusalan ryhmittymä, jolla on pankki-, rahoitus- ja vakuutustoimintaa. Rahoitusalan ryhmittymän virallinen nimi on Svenska Handelsbanken AB (julk), Suomen sivukonttoritoiminta. Pankkikonsernilla on toimintaa kaikkiaan 22 maassa ympäri maailmaa. Suomessa Handelsbankenilla on yhteensä 45 konttoria ja lähes 700 työntekijää. Handelsbankenin asiakasmäärä oli 410 000 vuonna 2008. (Handelsbanken 2011c.)

Yritys perustettiin vuonna 1871 Tukholmassa. Suomen ensimmäinen edustusto perustettiin vuonna 1985. Handelsbanken oli Suomen ensimmäinen ulkomaisessa omistuksessa oleva rahalaitos, joka sai täydet sivukonttorioikeudet. 1990-luvulla Handelsbanken oli ainoa pohjoismainen pankki, joka selvisi pankkikriisistä ilman valtion pankkitukea varovaisen luottopolitiikkansa ansiosta.

Pankin vahvan taseen ansiosta pankki onkin pystynyt kasvattamaan markkinaosuutta myös Suomessa. Lisäksi EPSI Ratingin julkistaman tutkimuksen perusteella Handelsbankenin asiakastytyväisyys oli vuonna 2010 Suomen korkein. (Handelsbanken 2011c.)

Handelsbanken on laajentanut viime vuosina voimakkaasti säästämisen ja sijoittamisen palveluvalikoimaa. Vuonna 2010 markkinoille tuotiin uudet Bull & Bear-sertifikaattituotteet, jotka seuraavat tietyn raaka-aineen tai indeksin kehitystä. Lisäksi pankki avasi rahastosijoittamisen verkkopalvelun avoimeksi myös muiden pankkien asiakkaille. (Handelsbanken 2011c.)

Säästämis- ja sijoituspalvelut yksityisasiakkaille

Handelsbanken tarjoaa säästämis- ja sijoitusvaihtoehtoja erilaisiin käyttötarkoituksiin sekä elämäntilanteisiin. Yksityisasiakkaille on tarjolla erilaisia vaihtoehtoja, joista he voivat valita parhaiten itselleen sopivat.

1. Tilisäästäminen on suosituin ja yleensä myös turvallisin vaihtoehto. Henkilöasiakkaan vaihtoehtoina on esimerkiksi sijoitustili, sijoitustalletus sekä määräaikaistalletus.
2. Rahastosäästäminen on yksinkertainen tapa aloittaa varojen kerryttäminen. Handelsbanken-konserni hallinnoi noin 100 eri sijoitusrahastoa.
3. Joukkolainat ja pääomasuojatut sijoitukset, joissa nimellispääoma on turvattu. Yritykset, valtiot ja kunnat voivat hankkia lainaa yleisöltä laskeamalla liikkeeseen joukkovelkakirjalainoja. Sijoittajalle maksettava korko on joukkolainan tuotto.
4. Pääomasuojatut sijoitukset ovat joukkolainoja, jotka eivät maksa korkoa, vaan ovat sidottuna johonkin lainaehdoissa määritettyyn kohdeetuuteen. Sijoituksen tuotto riippuu täten tämän kohteen arvон kehityksestä.
5. Pörssinoteeratut arvopaperit. Sijoittajan valittavana ovat mm. osakkeet, bull & bear-sertifikaatit ja warrantit.

6. Eläke- ja säästövakuutus tuotteet. (Handelsbanken 2011a.)

7 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyön tutkimus jakaantuu teoreettiseen tutkimukseen sekä empiiriseen tutkimukseen. Teoreettisessa tutkimuksessa käytetään hyväksi jo olemassa olevaa tietoa, kun taas empiirinen tutkimus pyrkii analysoimaan, havainnoimaan ja mittaamaan tutkimuskohdetta. Yhteys teorian ja empirian välillä on olennaista. Opinnäytetyössä on tärkeää saada teoreettinen tausta osaksi tutkimuskokonaisuutta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 133.)

7.1 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteutus

Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus ovat erilaisia lähestymistapoja tutkimukseen. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa. Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii tarkastelemaan jotakin ilmiötä läheltä sekä havaitsemaan sen eri vivahteita. Kvantitatiivisen tutkimuksen ominaispiirteitä sen sijaan ovat mm. aiemmat teoriat, hypoteesien esittäminen, käsitteiden määrittely sekä aineiston saaminen tilastollisesti käsiteltävään muotoon.

Tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valittiin kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä, koska sen katsottiin olevan paras vaihtoehto tutkimusongelmien selvittämiseen.

Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin asiakaskyselyn muodossa. Kysely tunnetaan survey-tutkimuksen keskeisenä menetelmänä, jolloin tieto kerätään ihmisiltä standardoidusti. Tämä tarkoittaa sitä, että kysymykset kysytään vastaajilta täsmälleen samalla tavalla. (Hirsjärvi ym. 1997, 129, 155, 181.)

Asiakaskyselyssä oli yhteensä 17 kysymystä ja se luotiin käyttäen apuna Webropol 2.0-kyselysovellusta. Asiakaskysely toteutettiin helmi-maaliskuun vaihteessa 2011. Handelsbankenin Lappeenrannan konttorissa asioineilla yksityishenkilöillä oli mahdollisuus vastata asiakaskyselyyn paikan päällä. Kysely tehtiin myös webropol-muotoon, mutta valitettavasti sitä ei voitu linkittää pankin verkkosivuille, kuten alun perin oli suunniteltu.

Tavoitteena oli saada noin 100 vastausta kerättyä. Asiakaskyselyyn vastasi yhteensä 56 pankin henkilöasiakasta. Vastausprosentiksi tuli näin ollen 56 %. Kaikki vastauslomakkeet otettiin mukaan tutkimustulosten analysointiin. Tutkimustulosten analysoinnin apuvälineenä käytettiin Webropol-sovellusta sekä Microsoft Exceliä.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Reliaabelius tarkoittaa tutkimuksen mittaustulosten luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2000, 214). Luotettavuutta lisäsi, että vastaajilla oli mahdollisuus vastata kyselyyn nimettömästi. Tutkimuksen luotettavuutta heikentää kuitenkin asiakaskyselyn vastausprosentin (56 %) jääminen odotettua pienemmäksi. Tutkimustuloksia on kuitenkin pyritty analysoimaan mahdollisimman tarkasti.

Opinnäytetyön teoreettista tutkimusta voidaan pitää luotettava, koska tiedon oikeellisuus on pyritty tarkistamaan useasta eri lähteestä. Lähteinä käytetty kirjallisuus koostui enimmäkseen rahoitusalan perusteoksista, julkaisuista, oppimateriaaleista sekä Handelsbankenin omasta materiaalista. Opinnäytetyössä pyrittiin hankkimaan tarpeeksi ajan tasalla olevaa tietoa liittyen esimerkiksi yksityishenkilöiden verotukseen ja lainsäädäntöön.

Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskina mitata. (Hirsjärvi ym. 2000, 214). Tutkimuskysymykset on pyritty muotoilemaan etukäteen niin, että ne ovat helposti ymmärrettävissä. Tutkimuskysymykset käytiin läpi sekä ohjaajan että pankin edustajan kanssa, millä varmistettiin, että kysymykset mittaavat varmasti oikeita asioita.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

8.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselylomakkeen alussa oli neljä vastaajien taustatietoihin liittyvää kysymystä. Kysymyksissä selvitettiin vastaajan sukupuoli, ikä sekä koulutustaso. Lisäksi vastaajilta kysyttiin, mitä pankkipalveluita he käyttävät. Vastaajien taustatietojen avulla pyrittiin selvittämään, onko vastaajien sukupuolella, iällä tai koulutustasol-

la merkitystä heidän tietämykseensä säästämiseen tai sijoittamiseen liittyvissä asioissa.

Tutkimukseen osallistui yhteensä 56 Handelsbankenin henkilöasiakasta, joista 29 oli naisia ja 27 miehiä. Vastaajien sukupuoli on siis jakaantunut melko tasan. Vastaajien ikäluokat oli jaettu neljään vaihtoehtoon: alle 25-vuotiaat, 25–45-vuotiaat, 45–65-vuotiaat sekä yli 65-vuotiaat. Alle 25-vuotiaat ovat pääasiassa nuoria aikuisia, jotka todennäköisesti vielä opiskelevat, eivätkä ole välttämättä vakituksessa työsuhhteessa. 25–45-vuotiaat ovat useimmiten lapsiperheellisiä, joilla on useimmiten lainaa. 45–65-vuotiaat ovat keski-ikäisiä, jotka ovat vielä mukana työelämässä, mutta heidän lapsensa ovat kuitenkin muuttaneet jo pois kotoa. Yli 65-vuotiaat viettävät todennäköisesti jo eläkepäiviä.

Taulukko 1 Vastaajien ikäjakauma

Ikäryhmä	Määrä/kpl	Prosenttiosuus
alle 25	11	19,6 %
26 - 45	18	32,1 %
46 - 65	22	39,3 %
yli 65	5	8,9 %
Yhteensä	56	100 %

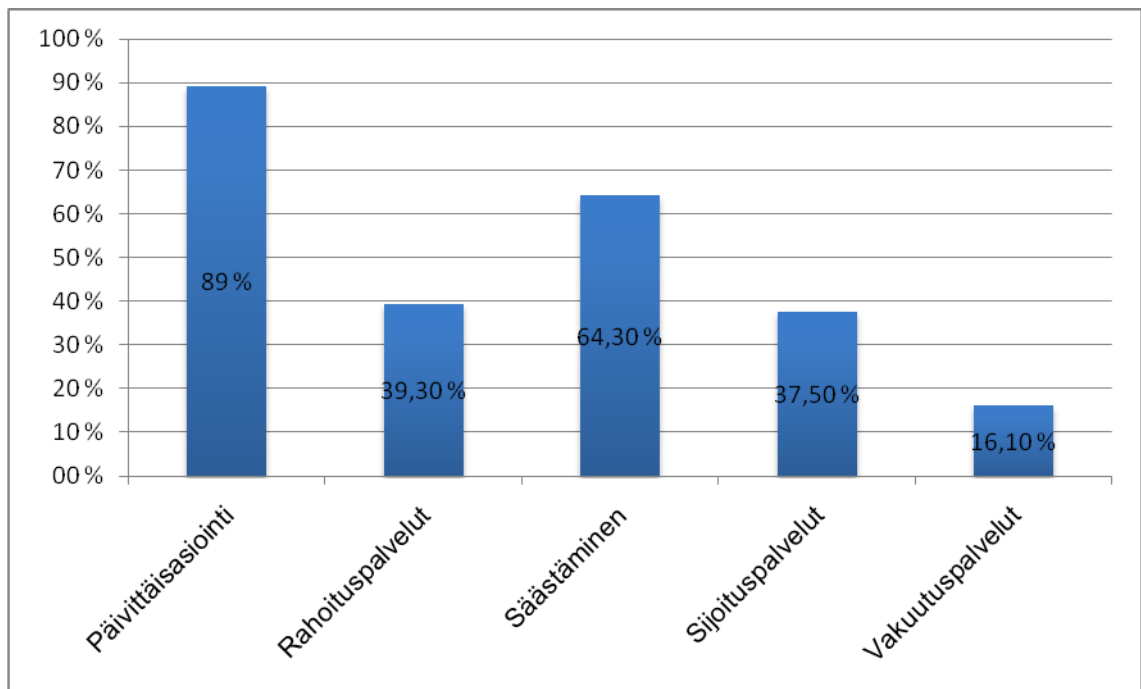
Yläpuolella olevasta taulukosta (taulukko 1) nähdään kyselyyn vastanneiden ikäjakauma. Kyselyyn saatiin eniten vastauksia 46–65-vuotialta (39,3 %). Toiseksi eniten vastauksia saatiin 26–45-vuotialta (32,1 %) vastaajilta. Alle 25-vuotiaiden vastaajien osuus oli 19,6 %. Vähiten vastauksia tuli yli 65-vuotialta (8,9 %), mikä heikentää tulosten luotettavuutta sekä vertailukelpoisuutta.

Taulukko 2 Vastaajien koulutustaso

Koulutustaso	Määrä/kpl	Prosenttiosuus
Peruskoulu	8	14,3 %
Ammatillinen peruskoulutus	16	28,6 %
Toisen asteen koulutus	12	21,4 %
Alempi korkeakoulututkinto	13	23,2 %
Ylempi korkeakoulututkinto	7	12,5 %
Yhteensä	56	100 %

Taulukosta 2 nähdään kyselyyn vastanneiden henkilöiden koulutustaso. Saatujen vastauksien perusteella vastaajien koulutustaso näyttäisi jakautuvan melko tasaisesti kaikkien vaihtoehtojen kesken. Yleisin vastaus oli ammatillinen peruskoulutus (28,6 %), jonka vastaajista 16 on suorittanut. Alempi korkeakoulututkinto (23,2 %) sekä toisen asteen koulutus (21,4 %) olivat seuraavaksi yleisimpiä.

Seuraavasta kuviosta 12 nähdään, mitä pankin tarjoamia palveluja käytetään eniten. Tyypillisimpiä pankkipalveluja ovat mm. päivittäisasiointi (tiliasiat, maksuliikenteen hoitaminen, yleinen neuvonta, yms.), rahoituspalvelut, säästämiseen ja sijoittamiseen liittyvät palvelut sekä vakuutuspalvelut.

Kuvio 12 Vastaajien käyttämät pankkipalvelut

Kuvaajasta 12 nähdään, mitä pankkipalveluja vastaajat käyttävät. Kysymykseen oli mahdollista valita usea eri vaihtoehto. Vastaajista lähes 90 prosenttia käyttää päivittäisasiointiin liittyviä pankkipalveluja. Pankin säästämispalveluja on vastannut käyttävän 64,3 prosenttia vastaajista. Lisäksi 39,3 prosenttia vastaajista on vastannut käyttävänsä pankin rahoituspalveluita. Vakuutuspalveluiden käyttö on vähäisintä (16,1 %).

8.2 Vastaajien säästämisen- ja sijoitushistoria

Kysymys 5 selvittää, onko tutkimukseen vastanneilla henkilöillä mahdollisesti aiempaa kokemusta pitkäaikaisesta säästämisestä tai sijoittamisesta. Taulukosta 3 nähdään, kuinka vastaukset ovat jakaantuneet.

Taulukko 3 Vastaajien aiempi kokemus säästämisestä

Aiempaa kokemusta säästämisestä	Kpl	Prosenttiosuus
Kyllä	38	67,9 %
Ei	18	32,1 %
Yhteensä	56	100 %

Yli puolella (67,9 %) kyselyyn vastanneista on aiempaa kokemusta pitkäaikaisesta säästämisestä tai sijoittamisesta. Vastaavasti 32,1 %:lla vastaajista ei ollut ollenkaan aiempaa kokemusta pitkäaikaisesta säästämis- tai sijoitustoiminnasta.

Kysymyksessä 6 tiedusteltiin vastaajien aiempaa kokemusta säästämis- ja sijoitustoiminnasta. Vastausvaihtoehtoja oli kolme: alle vuosi, 1 - 5 vuotta tai yli 5 vuotta. Alla olevasta taulukosta (taulukko 3) nähdään, millaista kokemusta vastaajilla on.

Taulukko 4 Vastaajien kokemus säästämis- ja sijoitustoiminnasta vuosina

Kokemus sijoitustoiminnasta	Kpl	Prosenttiosuus
Alle vuosi	16	29,1 %
1 - 5 vuotta	16	29,1 %
yli 5 vuotta	23	41,8 %
Yhteensä	55	100 %

Taulukosta 4 nähdään, että suurimmalla osalla vastaajista (41,8 %) on säästämis- ja sijoitustoiminnasta kokemusta jo yli 5 vuotta. Kahden muun vaihtoehdon kesken prosenttiosuus oli täysin sama. Yllä olevasta taulukosta nähdään, että

kysymykseen vastanneista 29,1 prosenttia on sijoittanut 1 - 5 vuotta tai vain alle vuoden verran.

Seuraavassa kysymyksessä haluttiin selvittää, kuinka moni tutkimukseen osallistuneista henkilöistä säästää tällä hetkellä.

Taulukko 5 Vastaajien nykyinen säästäminen

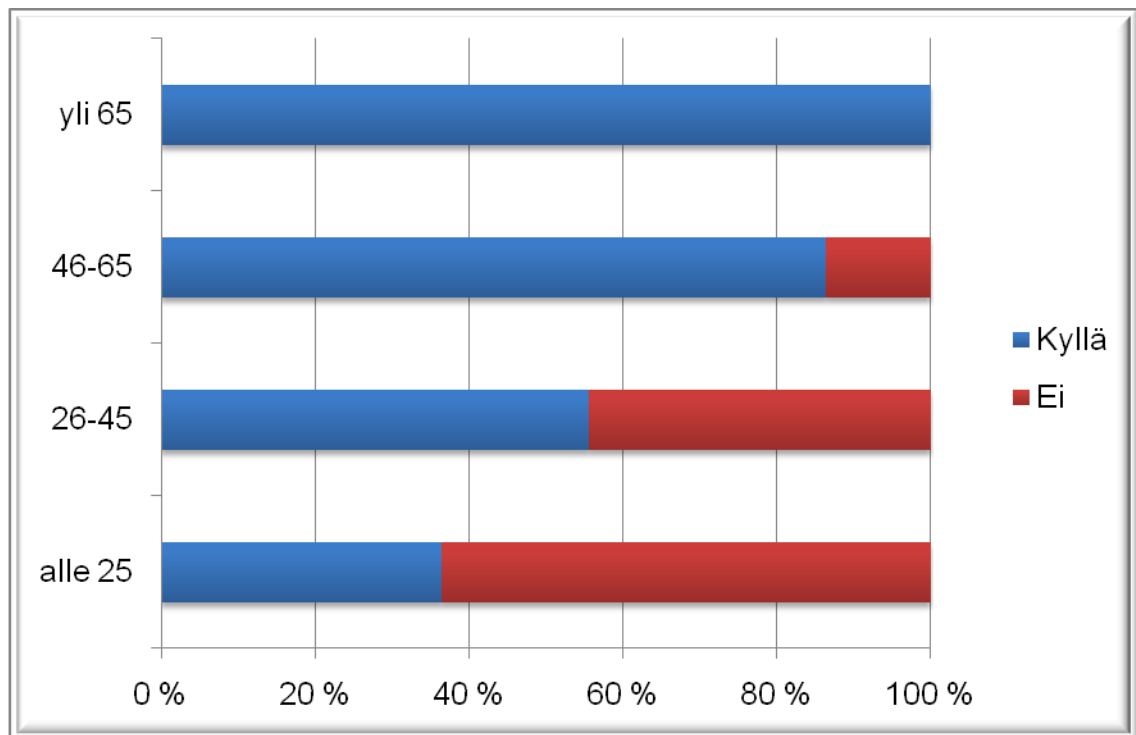
Säästättekö tällä hetkellä?	Määrä	Prosenttiosuus
Kyllä	39	69,6 %
Ei	17	30,4 %
Yhteensä	56	100 %

Taulukosta 5 käy ilmi, että enemmistö vastaajista (69,4 %) säästää tällä hetkellä. Vastaavasti 30 prosenttia vastaajista on vastannut kysymykseen kielteisesti.

Vastaajan iän vaikutus säästämiseen ja sijoittamiseen

Tutkimuksessa on haluttu ottaa huomioon, millainen vaikutus vastaajan iällä on aiempaan kokemukseen pitkäaikaisesta säästämisestä ja sijoittamisesta. Näiden kahden muuttujan käsitteleminen samanaikaisesti on mahdollista tehdä ristiintaulukoinnin avulla.

Alapuolella olevasta kuviosta 13 voidaan nähdä, kuinka vastaajan ikä vaikuttaa hänen kokemukseensa pitkäaikaisesta säästämisestä tai sijoittamisesta. Muuttujiksi on valittu ikäryhmät sekä aiempi kokemus säästämisestä tai sijoittamisesta. Vastausvaihtoehdot ovat olleet ”kyllä” ja ”ei”.

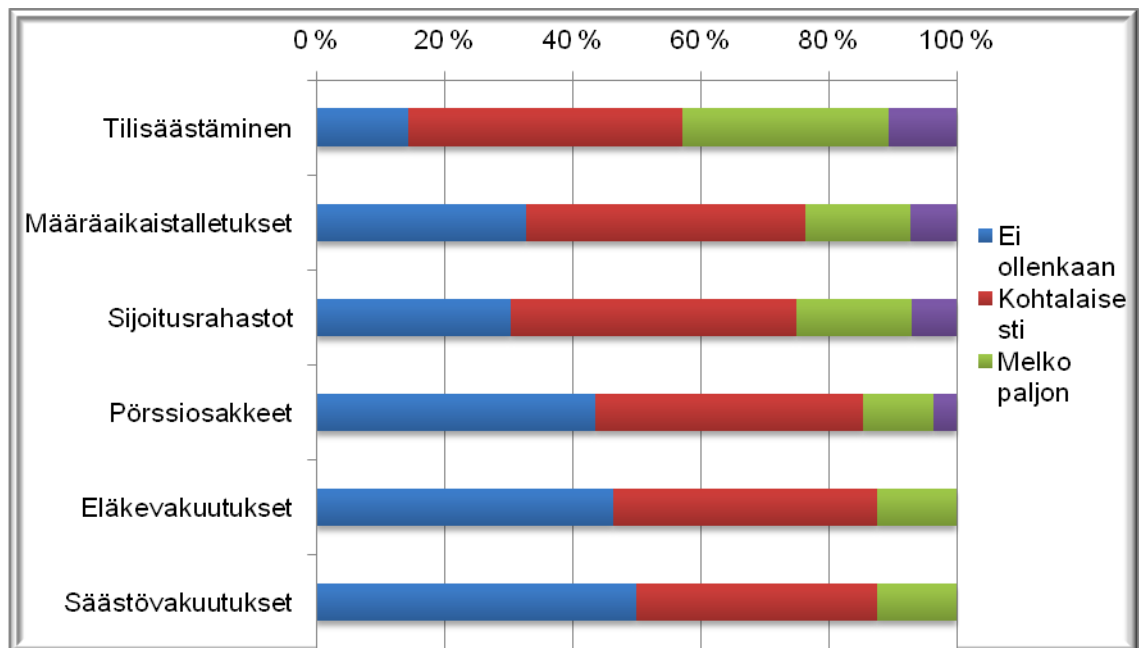
Kuvio 13 Vastaaajan iän vaikutus säästämis- ja sijoituskokemukseen

Kuviosta 13 nähdään, että yli puolet (63,6 %) alle 25-vuotiaista on vastannut, ettei heillä ole ollenkaan kokemusta pitkäaikaisesta säästämisestä tai sijoittamisesta. Tulokset olivat odotettavissa, sillä nuorten henkilöiden kiinnostus sijoittamiseen on melko vähäistä.

26-45-vuotiaista vastaajista sen sijaan yli puolella (55,6 %) on kokemusta pitkäaikaisesta säästämisestä tai sijoittamisesta. Ei-vastanneiden osuus on 44,4 prosenttia. Kuviosta nähdään, että lähes suurimmalla osalla (86,4 %) 46-65-vuotiaista vastaajista on aiempaa kokemusta. Vain 13,6 prosenttia on vastannut kysymykseen kielteisesti. Kaikilla kyselyyn vastanneilla yli 65-vuotiailla henkilöillä on kokemusta pitkäaikaisesta säästämis- tai sijoitustoiminnasta.

8.3 Handelsbankenin henkilöasiakkaiden yleinen tietous eri säästämis- ja sijoitusmuodoista

Tämän kysymyksen avulla haluttiin selvittää, kuinka paljon tietoa tutkimukseen vastanneilla henkilöillä on ennestään Handelsbankenin tarjoamista säästämis- ja sijoitusvaihtoehdoista. Seuraavasta kuvioista (kuvio 14) voidaan nähdä, kuinka tutkimukseen osallistuneet henkilöt ovat vastanneet kysymykseen.

Kuvio 14 Yksityishenkilöiden tietous Handelsbankenin tarjoamista eri säästämis- ja sijoitusvaihtoehdoista

Kuvion 14 perusteella nähdään tutkimukseen osallistuneiden tiedon taso pankin tarjoamista sijoitusinstrumenteista. Vastanneilla oli eniten tietoa tilisäästämisestä, mikä oli odotettavissa aiempien tutkimuksien perusteella (Finanssialan keskusliiton tekemä tutkimus vuonna 2009). Tutkimukseen osallistuneista 42,8 prosenttia oli sitä mieltä, että heillä on paljon tai melko paljon tietoa tilisäästämisestä. Vastaajista vain 14,3 prosenttia oli vastannut, että heillä ei ole ollenkaan tietoa tilisäästämisestä.

Vastaajista 23,7 prosenttia tietää määräaikaistalletuksista paljon tai melko paljon. 32,7 prosenttia vastaajista oli vastannut, että heillä ei ole ollenkaan tietoa määräaikaistalletuksista.

Vain 14,5 prosenttia vastanneista vastasi tietävänsä paljon tai melko paljon pörssiosakkeista. Tutkimukseen vastanneista jopa 43,6 prosenttia oli vastannut, ettei heillä ole ollenkaan tietoa pörssiosakkeista.

Vastanneet tunsivat vähiten pankin tarjoamia eläkevakuutuksia tai säästövakuutuksia. Kuviosta nähdään, kuinka vastauksien määrä on painottunut pääasiassa ”ei ollenkaan” ja ”kohtalaisesti” alueelle.

8.4 Vastaajien käyttämät säästämisen- ja sijoitusvaihtoehdot

Kysymyksessä 10 haluttiin selvittää, mitä säästämisen- ja sijoitusmuotoja asiakaskyselyyn vastanneet henkilöt ovat käyttäneet. Kysymykseen vastaajat saattoivat valita usean vaihtoehdon. Tähän kysymykseen saatiin kaiken kaikkiaan 53 vastausta ja yhteensä 106 merkintää.

Taulukko 6 Vastaajien käyttämät säästämisen- ja sijoitusmuodot

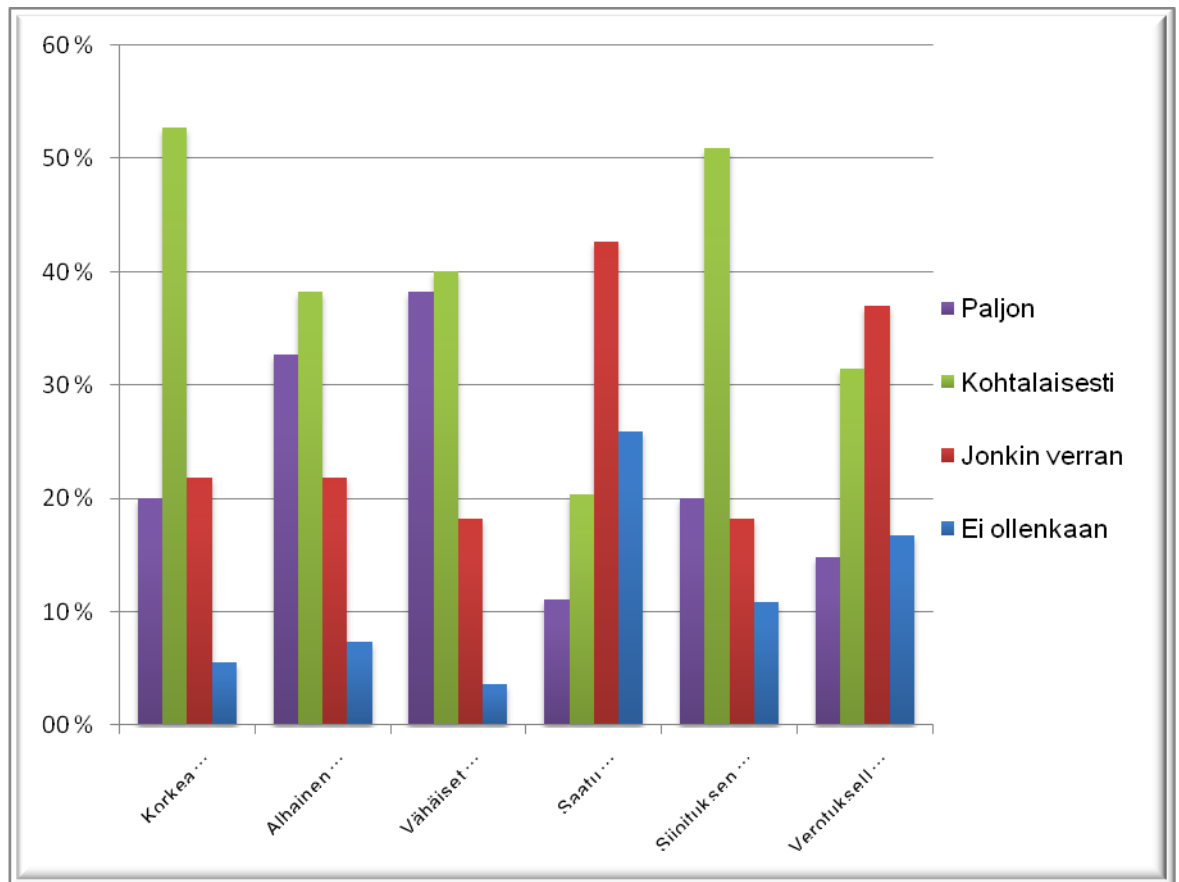
Säästämisen- ja sijoitusmuodot	Kpl	Prosenttiosuus
Tilisäästäminen	47	88,7 %
Määräaikaistalletukset	11	20,8 %
Sijoitusrahastot	24	45,3 %
Pörssiosakkeet	10	18,9 %
Eläkevakuutukset	9	17,0 %
Säästövakuutukset	4	7,5 %
Muut muodot	1	1,9 %

Taulukosta 6 nähdään, mitä säästämisen- ja sijoitusmuotoja tutkimukseen vastanneet henkilöt ovat käyttäneet. Suosituin kysymykseen vastanneiden henkilöiden säästämisen- ja sijoitusmuoto on ehdottomasti tilisäästäminen (88,7 %). Toiseksi suosituin säästämismuoto on sijoitusrahastot (45,3 %). Määräaikaistalletuksiin sijoittaneiden vastaajien lukumäärä on 11 eli 20,8 prosenttia. 18,9 prosenttia vastanneista on sijoittanut pörssiosakkeisiin. Vastanneista 17 prosenttia on sen sijaan käyttänyt sijoitusmuotona eläkevakuutuksia. Säästövakuutukset ovat vähiten suosittu sijoitusmuoto, sillä vain 7,5 prosenttia vastaajista on käyttänyt niitä.

8.5 Vastaajien sijoituspäätökseen vaikuttavat tekijät

Kysymyksen 11 tarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat tutkimukseen vastanneiden henkilöiden sijoituspäätöksen syntymiseen. Vastaajien tuli pohtia, kuinka paljon mm. korkea tuotto, alhaiset riski, vähäiset kulut, saatu suositus, sijoituksen helppous sekä verotukselliset tekijät. Vastaajien tuli arvioida, vaikuttaako kriteeri ”paljon”, ”kohtalaisesti”, ”jonkin verran” vai ”ei ollenkaan” mahdolliseen sijoituspäätökseen.

Seuraavasta kuvioista (kuvio 15) nähdään, miten vastaukset ovat muodostuneet.

Kuvio 15 Vastaaajan sijoituspäätökseen vaikuttavat tekijät

Yllä olevasta kuvioista 15 nähdään, että yli puolet kysymykseen vastanneista henkilöistä on sitä mieltä, että sijoituksen korkea tuotto vaikuttaa kohtalaisesti sijoituspäätökseen. 20 prosenttia vastaajista pitää korkeaa tuottoa erittäin merkittävä tekijänä.

Kuvion 15 perusteella voidaan sanoa, että vähäiset kulut sekä alhainen riski vaikuttavat eniten vastaajien sijoituspäätökseen. Lähes 40 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että vähäiset kulut vaikuttavat paljon päätöksentekoon. 32,7 prosenttia henkilöistä vastasi alhaisen riskin vaikuttavan paljon sijoituspäätökseen.

50,9 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että sijoituksen helppous vaikuttaa kohtalaisesti. 20 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että sijoituksen helppous vaikuttaa paljon.

Kuviosta 15 voidaan päätellä, että vähiten vaikutusta sijoituspäätökseen on verotuksellisilla tekijöillä sekä saadulla suosituksella. Vastaajista 25,9 prosenttia on vastannut, että saadulla suosituksella ei ole ollenkaan merkitystä. Lähes 16,7 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että verotukselliset tekijät eivät vaikuta ollenkaan heidän sijoituspäätökseensä.

8.6 Säästämisen tai sijoittamisen tarkoitus

Kysymys 12 selvittää, mikä on asiakaskyselyyn vastanneiden henkilöiden säästämisen tai sijoittamisen tarkoitus. Kysymykseen vastaajalla oli mahdollisuus valita seuraavista vaihtoehdoista itselleen parhaiten sopiva: isohko hankinta, eläkepäivien varalle, lahjoitus, kertyneen omaisuuden kartuttaminen tai ei ennalta määritettyä tarkoitusta.

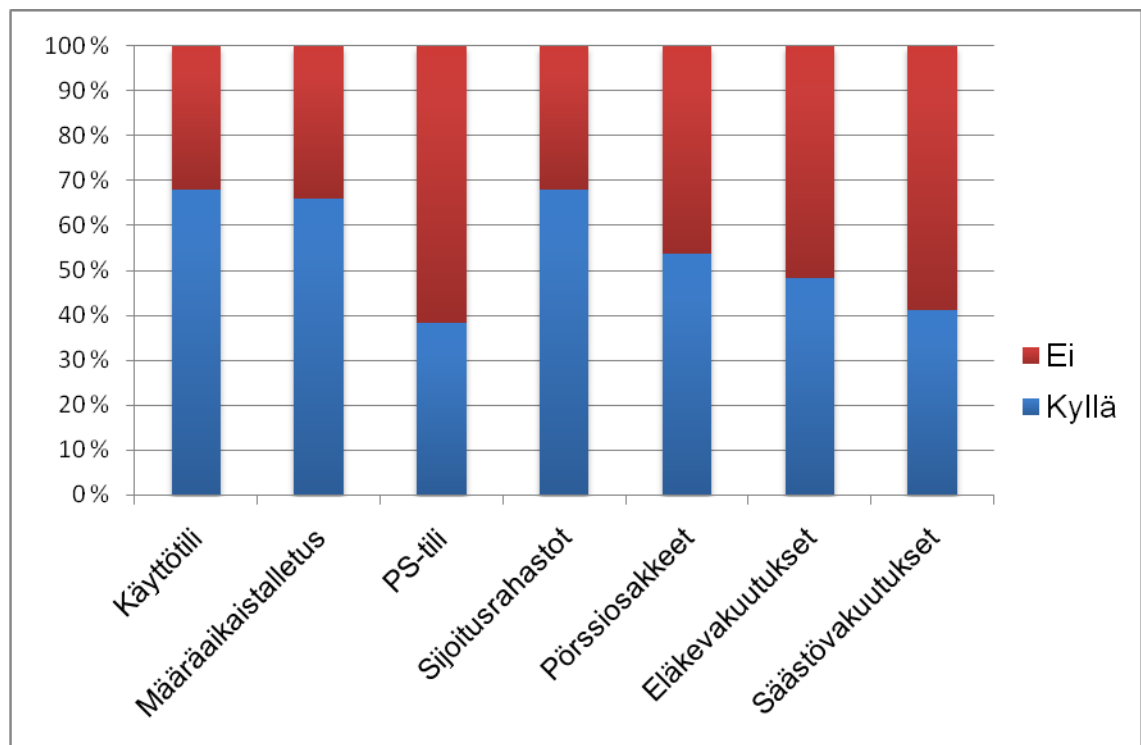
Taulukko 7 Vastaajien säästämisen tai sijoittamisen tarkoitus

Säästämisen tai sijoittamisen tarkoitus	Kpl	Prosenttiosuus
Isohko hankinta	5	9,1 %
Eläkepäivien varalle	14	25,5 %
Lahjoitus	1	1,8 %
Kertyneen omaisuuden kartuttaminen	10	18,2 %
Ei ennalta määritettyä tarkoitusta	25	45,5 %
Yhteensä	55	100,0 %

45,5 prosenttia vastaajista vastasi, että heidän säästämisellä ei ole ennalta määritettyä tarkoitusta. Taulukosta nähdään, että 25,5 prosenttia vastaajista säästää eläkepäivien varalle. 18,2 prosenttia tutkimukseen osallistuneista henkilöistä on vastannut, että säästämisen tarkoituksena on kertyneen omaisuuden kartuttaminen.

8.7 Vastaajien tietämys eri säästämis- ja sijoitustuotteiden verotuksesta

Kysymyksessä 14 vastaajilta kysytään, ovatko he tietoisia, kuinka eri säästämis- ja sijoitusvaihtoehtoja verotetaan. Vastaajien oli mahdollista vastata kysymykseen ainoastaan ”kyllä” tai ”ei”. Alla olevasta kuviosta 16 nähdään, miten kysymykseen on vastattu.

Kuvio 16 Vastaajien tietous eri säästämis- ja sijoitusmuotojen verotuksesta

Kuviosta 16 nähdään, kuinka hyvin tutkimukseen osallistuneet henkilöt tuntevat eri säästämis- ja sijoitusmuotojen verotusta. Lähes 70 prosenttia vastaajista tietää, kuinka käyttötiliä verotetaan. Lisäksi kuvion perusteella voidaan sanoa, että määräaikaistalletusten sekä sijoitusrahastojen verotus on myös vastaajien tiedossa. 66,1 prosenttia vastaajista tietää, kuinka määräaikaistalletuksia verotetaan ja lisäksi 67,9 prosenttia vastaajista on vastannut tietävänsä, kuinka sijoitusrahastoja verotetaan.

Tutkimukseen osallistuneet henkilöt ovat vastanneet tietävänsä vähiten eläkevakuutuksien, säästövakuutuksien sekä pitkäaikaissäästämistilien verotukseen liittyvistä asioista. Eläkevakuutuksien verotuksesta tiesi vain melkein puolet (48,2 %) vastaajista. Säästövakuutuksien verotuksesta tietoisia

oli 41,1 prosenttia vastaajista. Pitkäaikaissäästämistilien verotus oli vähiten vastanneiden tiedossa, sillä "kyllä"-vastanneiden osuus oli vain 38,2 prosenttia.

Kysymyksessä 15 kysyttiin pankin yksityisasiakkailta seuraava kysymys: "Mistä olette saanut tietoa verotuksesta?". Alla olevasta taulukosta 8 nähdään, mitä tutkimukseen osallistuneet henkilöasiakkaat vastasivat kysymykseen.

Taulukko 8 Vastaajien verotukseen liittyvät tiedonsaantikanavat

Verotietojen alkuperä	Kpl	Prosenttiosuus
Pankki	29	52,7 %
Verotoimisto	10	18,2 %
Internet	18	32,7 %
Tiedotusvälineet (lehdet, tv, radio yms.)	27	49,1 %
Muu	10	18,2 %

Taulukosta 8 nähdään, että vastanneista yli puolet (52,7 %) on vastannut saaneensa eniten tietoa pankista. Tiedotusvälineiden osuus verotustiedon välittäjänä on myös merkittävä, jopa 49,1 prosenttia.

Kyselylomakkeen 15 kysymyksen viimeiseen kohtaan vastaajat saivat vapaamuotoisesti kirjoittaa, mistä ovat mahdollisesti saaneet tietoa verotuksesta. Alla olevissa kohdissa on suoria lainauksia saaduista vastauksista:

- *"En ole saanut ollenkaan tietoa"*
- *"Itseopiskelun avulla"*
- *"Kirjanpito"*
- *"Koulu, lukio"*
- *"Opintojen ansiosta"*
- *"Sijoitusneuvoja"*
- *"Vero-opas"*
- *"Ystävät"*

Asiakaskyselyn viimeinen kysymys oli seuraava: "Haluaisitteko saada lisää tietoa eri säästämisen- ja sijoitusmuotojen verotuksesta sekä oman varallisuudenhoidon verosuunnittelusta?"

Kysymykseen vastanneista henkilöistä 62,5 prosenttia (35 hlöä) oli vastannut kielteisesti, joten he eivät pitäneet mahdollista lisätietoa tarpeellisena. Vastaa-

vasti 37,5 prosenttia kysymykseen vastanneista henkilöistä haluaisi saada lisätietoa verotukseen liittyvistä asioista.

9 YHTEENVETO

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia säästämisen- ja sijoitusvaihtoehtoja on tarjolla yksityishenkilöille. Teoreettinen tutkimus kattaa opinnäytetyön kuusi ensimmäistä lukua. Opinnäytetyön teoriaosuudessa on pyritty käsittelemään mahdollisimman kattavasti suomalaisen pankkijärjestelmän toimintaa, säästämiseen ja sijoittamiseen liittyviä yleisiä käsitteitä, verotuksen pääpiirteitä, yksityishenkilön säästämisen- ja sijoitusvaihtoehtoja sekä niihin liittyvää verotusta.

9.1 Johtopäätökset

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimustuloksia ja pyritään löytämään niiden avulla vastauksia työn johdannossa asetettuihin tutkimusongelmiin. Lisäksi Handelsbankenin Lappeenrannan konttorille esitetään mahdollisia kehitysehdotuksia teorian ja saatujen tutkimustuloksien pohjalta. Tutkimusongelmat käydään läpi yksitellen.

Millainen on Handelsbankenin yksityisasiakkaiden tietämyksen taso eri säästämisen- ja sijoitusvaihtoehtoista sekä niihin liittyvästä verotuksesta?

Tutkimukseen vastanneista henkilöistä 19,6 prosenttia oli alle 25-vuotiaita. Odotetusti heidän kokemuksensa pitkäaikaisesta säästämisen- ja sijoittamisesta sekä niihin liittyvästä verotuksesta on vähäistä. Nuorilla aikuisilla ei myöskään välttämättä ole omaisuutta, jonka he haluaisivat käyttää säästämisen- tai sijoitus-toimintaa varten. Moni alle 25-vuotias on vielä opiskelija eikä välttämättä ole vielä vakituksessa työsuhteessa. Huomion arvoinen seikka kuitenkin on, että muutama alle 25-vuotias oli vastannut saaneensa verotustietoa koulusta tai lukiosta.

Hieman vanhempien henkilöiden, 26–45-vuotiaiden, keskuudessa säästämisen ja sijoittamisen huomataan olevan jo yleisempää. Heille on todennäköisesti kertynyt jo omaisuutta, jonka he ovat halukkaita sijoittamaan tuottaviin kohteisiin. 55,6 prosentilla asiakaskyselyyn vastanneella yli 25-vuotiaalla henkilöasiakkaal-

la on aiempaa kokemusta pitkäaikaisesta säästämisestä tai sijoittamisesta. Heidän kokemuksensa sijoitustoiminnasta on myös luonnollisesti pidempi.

Tutkimuksesta saatujen tulosten perusteella voidaan sanoa, että Handelsbankenin Lappeenrannan konttorin yksityisasiakkaat tuntevat eri säästämis- ja sijoitusvaihtoehtoja kohtuullisen hyvin. Tilisäästämis tuotteet, määräaikaistalletukset sekä sijoitusrahastot ovat tutuimpia säästämis- ja sijoitusmuotoja Handelsbankenin henkilöasiakkaille.

Pitkäaikaissäästämistili on sijoitusinstrumenttina vielä melko uusi, joten se selittää sen seikan, miksi vastanneista 61,8 prosenttia ei tiennyt sijoitusmuodosta tai sen verotuksesta juuri mitään. Eläkevakuutukset ja säästövakuutukset ovat tutkimukseen vastanneiden henkilöiden mielestä vähiten tunnettuja Handelsbankenin tarjoamia säästämis- ja sijoitusvaihtoehtoja. Tästä tiedosta on varmasti hyötyä myös pankille ja sen henkilöstölle, sillä näiden tuotteiden markkinointiin voi tulevaisuudessa panostaa enemmän ja tuoda säästövakuutusvaihtoehtoja enemmän esiin muiden sijoitustuotteiden rinnalle. Eläke- ja säästövakuutusvalikoiman kiinnostus lisääntyy varmasti tulevaisuudessa asiakkaiden keskuudessa, sillä siihen liittyvä verotus ja verohelpotukset ovat olleet esillä tiedotusvälineissä. Vuoden 2010 alusta verotukea on saanut vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten lisäksi myös pitkäaikaissäästämissopimukseen perustuvasta pitkäaikaissäästämisestä.

Handelsbankenin Lappeenrannan konttori järjestää henkilö- ja yritysasiakkailleen säännöllisesti erilaisia tapahtumia ja teemailtoja. Konttori voisi järjestää tulevaisuudessa esimerkiksi yksityishenkilöiden sijoitustoimintaa käsittelevän asiakastilaisuuden, minkä avulla henkilöasiakkaat voisi saada kiinnostumaan entistä enemmän sijoitustoiminnasta ja sen tarjoamista eri vaihtoehdoista.

Suurin osa tutkimukseen vastanneista henkilöistä oli sitä mieltä, että heillä on olemassa olevaa tietoa eri säästämis- ja sijoitusmuotoihin liittyvästä verotuksesta. Vastaajat tunsivat parhaiten mm. käyttötilin, määräaikaistalletusten sekä sijoitusrahastojen verotusta. Nämä olivat myös yleisimpiä pankin asiakkaiden käyttämiä sijoitustuotteita, joten luultavasti henkilöt tiesivät verotuksestakin sen vuoksi enemmän. PS-tilin, säästövakuutuksen sekä eläkevakuutuksen verotus

oli vähiten vastaajien tietoudessa, sillä yli puolet ei tiennyt, kuinka kyseisiä tuotteita verotetaan.

Tutkimuksessa selvitettiin, mitkä ovat kyselyyn vastanneiden henkilöasiakkaiden verotukseen liittyvät tiedonsaantikanavat. Tutkimukseen vastanneista yksityishenkilöistä yli puolet (52,7 %) vastasi saaneensa eniten tietoa pankista. Tämä tieto on erityisen tärkeää, sillä sen perusteella voidaan katsoa henkilökunnan onnistuneen välittämään verotukseen liittyvää informaatiota pankin asiakkaille. Lisäksi moni tutkimukseen osallistuneista henkilöistä on vastannut saaneensa tietoa verotoimistosta sekä tiedotusvälineistä. Handelsbanken on järjestänyt yhteistyössä esimerkiksi Veronmaksajain keskusliiton kanssa asiakastilaisuuksia, joissa veroasiat ovat olleet keskustelun aiheena.

Mitä säästämis- ja sijoitusmuotoja pankin asiakkaat ovat käyttäneet?

Tutkimukseen osallistuneet pankin henkilöasiakkaat sijoittavat eniten tunnettuihin sijoitusvaihtoehtoihin. Tilisäästäminen on ylivoimaisesti suosituin vaihtoehto, sillä noin 89 prosenttia vastanneista on käyttänyt sitä sijoitusmuotona. Tilisäästämisen suosion syynä on luultavasti juuri sen helppous ja turvallisuus. Pankkitalletukset kuuluvat talletussuojarahaston piiriin, joten pankkitilillä olevat varat on turvattu 100 000 euroon asti.

Tutkimustuloksien mukaan sijoitusrahastot olivat Lappeenrannan Handelsbankenin yksityisasiakkaiden toiseksi suosituin (45,3 %) sijoitusvaihtoehto heti tilisäästämisen jälkeen. Pankin henkilökunnan tuotevalikoiman tuntemus sekä aktiivinen markkinointi ovat varmasti vaikuttaneet rahastojen suosion kasvuun. Rahastojen kasvanut suosio on huomioitu myös Handelsbankenin tuoreimmassa tilinpäätöstiedotteessa. 9.2.2011 julkaistun lehdistötiedotteen mukaan Handelsbanken Rahastoyhtiö Oy:n nettomerkinnot lisääntyivät vuoden 2010 aikana 549 miljoonaa euroa. Rahastosäästämisen aloittaminen on nykyään mahdollista myös Handelsbankenin verkkopankissa ja tämä uudistus on tuonut varmasti pankille lisää säästäjäasiakkaita. Asiakaspalvelutilanteissa henkilöasiakkaita voi tulevaisuudessa helposti kannustaa aloittamaan säännöllisen kuukausisäästämisen oman verkkopankin kautta.

40,8 prosentilla vastaajilla on yli viiden vuoden kokemus säästämis- tai sijoitus-toiminnasta, mutta silti vain harva on sijoittanut muihin kuin perinteisiin sijoitus-tuotteisiin. Tutkimuksen mukaan asiakkaat ovat eniten kiinnostuneita tilisäästä-misestä, määräaikaistalletuksista ja sijoitusrahastoista. Sijoitustuotteiden tar-jontaan voisi tuoda tulevaisuudessa lisää monipuolisuutta. Henkilökunta voisi pyrkiä rohkeammin tarjoamaan tilalle muita säästämis- tai sijoitusvaihtoehtoja kuin tilisäästämistuotteita. Esimerkiksi pääomaturvatut tuotteet ovat hyvä valinta sellaiselle henkilölle, joka haluaa välttää riskejä, mutta saada sijoitukselleen mahdollisuuden hyvään tuottoon.

Asiakasneuvojat ovat avainasemassa avaamaan keskustelun säästämisestä pankissa asioivan henkilön kanssa. Asiakkaan elämäntilanteeseen sopivan rat-kaisun löytäminen voi kannustaa asiakasta aloittamaan sijoitustoiminnan. Kuu-kausisäästämisellä pääsee jo mukavasti säästörutiiniin kiinni.

Mitkä asiat vaikuttavat pankin asiakkaiden sijoituspäätöksen syntymi- seen?

Tutkimustuloksien perusteella eniten vastaajien sijoituspäätökseen vaikuttavat alhaiset riskit sekä vähäiset kulut. Vastaavasti tutkimukseen osallistuneet henki-löt ovat sitä mieltä, että vähiten vaikutusta on saadulla suosituksella tai verotuk-sellisilla tekijöillä.

Tutkimuksesta saatuja tuloksia ei voida kuitenkaan yleistää, sillä jokaisen henki-lön sijoituspäätökset sekä niihin vaikuttavat tekijät ovat yksilöllisiä. Sijoittamisen aloittamista suunnittelevan henkilön onkin ensimmäiseksi hyvä pohtia, miten mm. tuotto-odotukset tai mahdollinen riski vaikuttavat hänen päätökseensä. Mi-ten suuren riskin olen valmis sietämään? Tavoittelenko mahdollisimman suurta tuottoa? Miten verotus vaikuttaa sijoituskohteen reaaliseseen tuottoon?

Sijoitusneuvojan rooli korostuu merkittävästi, kun henkilöasiakas suunnittelee sijoitustoiminnan aloittamista. Tutkimustuloksetkin osoittavat, että usea asia-kaskyselyyn vastannut henkilö on kääntynyt pankin puoleen esimerkiksi sijoitus-tuotteiden verotuksellisissa asioissa.

Tutkimukseen vastanneista henkilöistä 18 prosenttia on sitä mieltä, ettei verotuksellisilla tekijöillä ole juurikaan vaikutusta heidän sijoituspäätökseensä. Tämä voi kuitenkin johtua myös heidän puutteellisista tiedoista. Pankki voikin omassa toiminnassaan tuoda esille vielä enemmän verotuksen merkitystä sijoitustoimintaan. Verotuksella on kuitenkin suuri merkitys sijoitustuotteen lopullisen tuoton määräytymiseen. Sijoitustuotteeseen liittyvä veroetu mahdollistaa paremman tuoton kuin täysin verotettu sijoitusmuoto. Verotuksellisesti edullisempaan sijoitusmuotoon liittyy kuitenkin aina riski siitä, että verolainsäädäntöä mahdollisesti muutetaan tulevaisuudessa.

9.2 Päätäntö

Opinnäytetyöprosessi on ollut haastava, mutta erittäin palkitseva. Opinnäytetyön teoreettiseen tutkimukseen liittyvä tiedonhaku vei eniten aikaa koko opinnäytetyöprosessissa. Oma opinnäytetyöprosessini sujui kaiken kaikkiaan hyvin, vaikka muutamia vastoinkäymisiä kohdattiin matkan varrella. Aikataulussa pysyminen aiheutti ongelmia, sillä asiakaskyselyn suunnittelu sekä tarvittavan tutkimusaineiston konkreettinen kerääminen osoittautuivat ajateltua enemmän aikaa vieväksi projektiksi. Tutkimusaineiston keruutapa jouduttiin valitettavasti vaihtamaan alkuperäisestä Internet-kyselystä konttorissa paikan päällä tapahtuvaan asiakaskyselyyn.

Työn teoreettinen tutkimus onnistui mielestäni hyvin ja sain koottua kattavan paketin yksityishenkilön säästämisen- ja sijoitusvaihtoehtoista. Opinnäytetyötä oli mielekästä tehdä, sillä finanssiala on minua itseäni kiinnostava toimiala. Opinnäytetyön ansiosta olen oppinut paljon uutta sijoitusmaailmasta ja varsinkin erilaisista sijoitusvaihtoehtoista.

Johdannossa opinnäytetyölle asetettuihin tutkimusongelmiin saatiin kuitenkin vastauksia, joten tutkimuksen voidaan katsoa onnistuneen. Tutkimus olisi ollut luotettavampi, mikäli vastauksia olisi saatu suurempi määrä. Suuremman vastausprosentin saavuttaminen olisi vaatinut aktiivisempaa otetta tutkimustyöhön, mikä oli olosuhteiden vuoksi hankalaa. Toivon, että Handelsbanken voi hyödyntää opinnäytetyötä ja asiakastutkimuksesta saatuja tuloksia omassa toiminnassaan.

KUVIOT

Kuvio 1 Opinnäytetyön viitekehys s. 10

Kuvio 2 Finanssialan rakenteita (Finanssialan keskusliitto 2008) s.13

Kuvio 3 Suomen rahoitusmarkkinat (Finanssialan keskusliitto 2007) s. 16

Kuvio 4 Pörssikurssien kehitys (Elinkeinoelämän keskusliitto 2010) s.18

Kuvio 5 Suomessa liikkeeseen lasketut arvopaperit s. 19

Kuvio 6 Sijoituskohteiden tuotto ja riski (Handelsbanken 2010) s.24

Kuvio 7 Progressiivinen tuloveroasteikko (Verohallinto 2010c.) s. 28

Kuvio 8 Rahastojen riski- ja tuottoakseli (Jokela ym. 2009) s. 35

Kuvio 9 Laskuperustekorkoinen sijoitus (Jokela ym. 2009) s. 41

Kuvio 10 Sijoitussidonnainen tuottotapa (Jokela ym. 2009) s. 43

Kuvio 11 Pitkäaikaissästöihin liittyviä maksuja eri palveluntarjoajilta (Taloussanomien) s. 48

Kuvio 12 Vastaajien käyttämät pankkipalvelut s.54

Kuvio 13 Vastaajan iän vaikutus säästämisen- ja sijoituskokemukseen s. 57

Kuvio 14 Yksityishenkilöiden tietous Handelsbankenin tarjoamista eri säästämisen- ja sijoitusvaihtoehdoista s. 58

Kuvio 15 Vastaajan sijoituspäätökseen vaikuttavat tekijät s. 60

Kuvio 16 Vastaajien tietous eri säästämisen- ja sijoitusmuotojen verotuksesta s. 62

TAULUKOT

Taulukko 1 Vastaajien ikäjakauma s. 53

Taulukko 2 Vastaajien koulutustaso s. 53

Taulukko 3 Vastaajien aiempi kokemus säästämisestä s.55

Taulukko 4 Vastaajien kokemus säästämis- ja sijoitustoiminnasta vuosina s. 55

Taulukko 5 Vastaajien nykyinen säästämistilanne s. 56

Taulukko 6 Vastaajien käyttämät säästämis- ja sijoitusmuodot s. 59

Taulukko 7 Vastaajien säästämisen tai sijoittamisen tarkoitus s. 61

Taulukko 8 Vastaajien verotukseen liittyvät tiedonsaantikanavat s. 63

LÄHTEET

Anderson, N. & Tuhkanen, J. 2004. Järkevän sijoittamisen perusteet. Helsinki: Edita.

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2010. Sijoitusmarkkinat. http://www.ek.fi/www/fi/talous/tietoa_Suomen_taloudesta/sijoitusmarkkinat.php (luettu 10.3.2011)

Euroopan keskuspankki. 2004. EKP rahapolitiikka-kirja. http://www.bof.fi/fi/julkaisut/ekp_julkaisu/rahopolitiikka/2004/ekp_rahopolitiikka.htm (luettu 22.11.2010)

Finanssialan keskusliitto. 2007. Luottolaitoslainsäädäntö. http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_3837 (luettu 22.1.2011)

Finanssialan keskusliitto. 2007. Suomen rahoitusmarkkinat 2007. http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_3645 (luettu 22.11.2010)

Finanssialan keskusliitto. 2008. Finanssimarkkinat. http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_3645. (luettu 2.1.2011)

Finanssialan keskusliitto. 2009. Pankit Suomessa 2009. http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_3645 (luettu 2.1.2011)

Finanssialan keskusliitto. 2010. Kotitalouksien kulutusaikheet kasvavat – korkojen nousuun kuitenkin varaudutaan. http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_3779. (Luettu 17.1.2011)

Finanssivalvonta. 2010. Sijoituspalvelun tarjoamisessa noudatettavat menettelytavat.

http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Finanssialan_palveluita/Sijoituspalvelut/Menettelytavat/Pages/Default.aspx. (Luettu 24.3.2011)

Handelsbanken 2010b. Lehdistöiedotteet.
http://handelsbanken.fi/shb/inet/IStartfi.nsf/Frameset?OpenView&id=Shbfi&navid=X_Tietoa_Handelsbankenista&sa=/shb/inet/icentfi.nsf/default/q66FAA493D3C4A2F2C22570F900327F5B?opendocument&iddef=Tietoapankista. (Luettu 24.3.2011)

Handelsbanken. 2011a. Säästäminen ja sijoittaminen.
http://handelsbanken.fi/shb/inet/IStartfi.nsf/Frameset?OpenView&id=Shbfi&navid=X_Henkiloasiakkaat&sa=/shb/inet/icentfi.nsf/default/qE1ADE3F79DAFFE70C22570F800469269?opendocument&iddef=Henkiloasiakkaat (Luettu 24.3.2011)

Handelsbanken. 2011b. Säästövakuutusessite.
[http://www.handelsbanken.se/shb/inet/icentfi.nsf/vlookuppics/10_sijoittaminen_saastrariesite/\\$file/saastovakuutusessite.pdf](http://www.handelsbanken.se/shb/inet/icentfi.nsf/vlookuppics/10_sijoittaminen_saastrariesite/$file/saastovakuutusessite.pdf). (Luettu 17.1.2011)

Handelsbanken. 2011c. Tietoa Handelsbankenista.
http://handelsbanken.fi/shb/inet/IStartfi.nsf/Frameset?OpenView&id=Shbfi&navid=X_Henkiloasiakkaat&sa=/shb/inet/icentfi.nsf/default/qE1ADE3F79DAFFE70C22570F800469269?opendocument&iddef=Henkiloasiakkaat. (Luettu 17.1.2011)

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Jokela, T., Lammi, V., Lohi, I. & Silvola, T. 2009. Vapaaehtoinen henkilövakuutus. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Kallunki, J., Martikainen, M. & Niemelä, J. 2002. Ammattimainen sijoittaminen. Helsinki: Gummerus.

Kivioja, P., Niiranen, V. & Kontkanen, E. 2007. Verotus – vakuutukset, säästäminen ja sijoittaminen. Vaajakoski: Gummerus.

Kontkanen, E. 2009. Pankkitoiminnan käsikirja. Helsinki: Finanssi- ja vakuutus-kustannus Oy.

Leppiniemi, J. 2009. Rahoitus. Helsinki: WSOY.

Lounasmeri, S. 2010. Suomen Pörssisäätiö – Sijoittajan vero-opas 2010.

NASDAQ OMX. 2010. Opi osakkeet. Helsinki: NASDAQ OMX.

Manninen, P. 2000. Sijoittajan verosuunnittelu. Helsinki: WSOY.

Niskakangas, H. 2009. Johdatus Suomen verojärjestelmään. Helsinki: WSOY-pro.

Ossa, J. 2007. Perheen omaisuuden verosuunnittelu. Helsinki: WSOYpro.

Pörssisäätiö. 2007. Osakeopas 2007.
<http://www.porssisaatio.fi/artikkelit/osakeopas>. luettu 2.1.2011

Pörssisäätiö. 2009. Sijoitusrahastot-opas.
<http://www.porssisaatio.fi/s/f/editor/attachments/sijoitusrahastot.pdf>. (Luettu 3.1.2011)

Pörssisäätiö. 2010. Sijoittajan vero-opas 2010.
<http://www.porssisaatio.fi/artikkelit/sijoittajan-vero-opas-2010,10>. (Luettu 17.1.2011)

Suomen pankki. 2010. Arvopaperitilastot.
<http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/arvopaperitilastot/Pages/default.aspx> (Luettu 2.3.2011)

Taloussanomat. Pitkäaikaissästöjen sijoituskohteita ja kuluja.
<http://www.taloussanomat.fi/ps-saastot/sijoituskohteet-ja-kulut/>. (Luettu 31.3.2011)

Tomperi, S. 2007. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy.

Valtion ympäristöministeriö, ASP-ennakkosäästäminen,
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=802&la>. (Luettu 3.1.2011)

Verohallinto. 2009. Pitkäaikaissästämissopimuksen verotus.
http://www.vero.fi/?path=5,40,90&article=8685&domain=VERO_MAIN&language=FIN&index=#. (Luettu 25.3.2011)

Verohallinto. 2010a. Kiinteistön ja arvopaperin luovutuksesta suoritettava varainsiirtovero – verohallinnon julkaisu 1.3.2010. <http://www.vero.fi/nc/doc/download.asp?id=219;217022>. (Luettu 17.2.2011)

Verohallinto. 2010b. Pitkäaikaissäätämissopimuksen ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus. http://www.vero.fi/?article=9311&domain=VERO_MAIN&path=5,40&language=FIN (Luettu 17.2.2011)

Verohallinto. 2010c. Vuoden 2011 valtion tuloveroasteikko. http://www.vero.fi/?article=9720&domain=VERO_MAIN&path=5,40,90&language=FIN. (Luettu 25.3.2011)

Verohallinto. 2011. Henkilöasiakkaan vero-opas 2011. <http://portal.vero.fi/public/default.aspx?nodeid=8342&culture=fi-FI&contentlan=1> (Luettu 3.1.2011)

Veronmaksajain Keskusliitto. 2010. PS-tili. <http://www.veronmaksajat.fi/omatveroasiat/pstili>. (Luettu 25.3.2011)

LAINSÄÄDÄNTÖ

Laki korkotulon lähdeverosta 28.12.1990/1341

Tuloverolaki 30.12.1992/1535

LIITE 1

1 (3)

Eri säästämisen- ja sijoitusmuodot sekä niiden verotus

Nimeni on Sinaliisa Tams ja opiskelen Saimaan ammattikorkeakoulussa liiketalouden koulutusohjelmassa. Opinnäytetyössäni tutkin kuinka hyvin yksityishenkilöt tuntevat eri säästämisen- ja sijoitusmuotoja sekä niihin liittyvää verotusta. Vastaaminen kestää noin muutaman minuutin. Kyselyn tuloksia käsitellään luottamuksellisesti ja niillä pyritään parantamaan pankkipalveluja.

1) Sukupuoli

- Mies
 Nainen

2) Ikä

- Alle 25
 26-45
 46-65
 yli 65

3) Koulutus

- Peruskoulu
 Ammatillinen peruskoulutus
 Toisen asteen koulutus
 Alempi korkeakoulututkinto
 Ylempi korkeakoulututkinto

4) Mitä pankkipalveluja käytätte?

- Päivittäisasiointi (laskun maksut, tiliotot- ja nostot)
 Rahoituspalvelut
 Säästäminen
 Sijoituspalvelut
 Vakuutuspalvelut

5) Onko Teillä aiempaa kokemusta pitkäaikaisesta säästämisestä tai sijoittamisesta?

- Kyllä
 Ei

6) Kokemus säästämisen- ja sijoitustoiminnasta

- Alle vuosi
 1-5 vuotta
 yli 5 vuotta

7) Säästättekö tällä hetkellä?

- Kyllä
 Ei

8) Harkitsettekö mahdollisen säästämisen tai sijoittamisen aloittamista kuluvan vuoden aikana?

- Kyllä
 En
 En osaa sanoa

9) Kuinka paljon tietoa Teillä on ennestään Handelsbankenin tarjoamista eri säästämis- ja sijoitusmuodoista?

	Ei ollenkaan	Kohtalaisesti	Melko paljon	Paljon
Tilisäästäminen	☐	☐	☐	☐
Määräaikaistalletukset	☐	☐	☐	☐
Sijoitusrahastot	☐	☐	☐	☐
Pörssiosakkeet	☐	☐	☐	☐
Eläkevakuutukset	☐	☐	☐	☐
Säästövakuutukset	☐	☐	☐	☐

10) Mitä pankin tarjoamia säästämis- ja sijoitusmuotoja olette käyttäneet? (Voitte valita usean vaihtoehdon.)

- Tilisäästäminen
 Määräaikaistalletukset
 Sijoitusrahastot
 Pörssiosakkeet
 Eläkevakuutukset
 Säästövakuutukset
 Muu, mikä?

11) Mikä vaikuttaa sijoituspäätökseenne? (Arvioikaa jokaista vaihtoehtoa.)

	Ei ollenkaan	Jonkin verran	Kohtalaisesti	Paljon
Korkea tuotto	☐	☐	☐	☐
Alhainen riski	☐	☐	☐	☐
Vähäiset kulut	☐	☐	☐	☐
Saatu suositus	☐	☐	☐	☐
Sijoituksen helppous	☐	☐	☐	☐
Verotukselliset tekijät	☐	☐	☐	☐

12) Säästämisen tai sijoittamisen tarkoitus

- Isohko hankinta
 Eläkepäivien varalle
 Lahjoitus
 Kertyneen omaisuuden kartuttaminen
 Ei ennalta määritettyä tarkoitusta

13) Onko Teillä tietoa eri säästämis- ja sijoitusmuotoihin liittyvästä verotuksesta?

- Kyllä
 Ei

14) Tiedättekö miten seuraavia säästämis- ja sijoitusvaihtoehtoja verotetaan?

	Kyllä	Ei
Käyttötili	☐	☐
Määräaikaistalletus	☐	☐
Pitkäaikaissäästämistili	☐	☐
Sijoitusrahastot	☐	☐
Pörsiosisakkeet	☐	☐
Eläkevakuutukset	☐	☐
Säästövakuutukset	☐	☐

15) Mistä olette saaneet tietoa verotuksesta?

- Pankista
 Verotoimistosta
 Internetistä
 Tiedotusvälineistä (lehdet, tv, radio yms.)
 Muu, mikä?

16) Haluaisitteko saada lisää tietoa eri säästämis- ja sijoitusmuotojen verotuksesta ja oman varallisuudenhoidon verosuunnittelusta?

- Kyllä
 Ei

17) Haluaisitteko saada Handelsbankenilta lisätietoa säästämiseen ja sijoittamiseen liittyvissä asioissa? Alla olevaan laatikkoon voitte täyttää yhteystietonne. Yhteystietonne käsitellään vastauksista erillään.

Kiitos vastauksestasi!